

Title: Sacred Materiality and Symbolic Healing: An Ethnographic Study of Food-Based Votive Rituals among Women in Kerman, Iran

Javad Madahi Mashizi¹ 0000-0002-3438-0588

Abstract

This study investigates the symbolic, therapeutic, and socio-cultural functions of food-based votive rituals (nazr) among women in Kerman, Iran. Drawing on sensory ethnography, semi-structured interviews, and participant observation, the research demonstrates that votive food operates not merely as nourishment but as a sacred medium through which women negotiate uncertainty, restore psychological balance, and reinforce social cohesion. The findings reveal that food in nazr rituals embodies a multilayered system of meaning, functioning simultaneously as a material offering, a symbolic language of hope, and a culturally embedded mechanism for healing.

Keywords

Votive food; Nazr; Symbolic healing; Women's rituals; Sensory ethnography; Iran; Material religion; Moral economy

Introduction

Votive rituals in Iran constitute a significant domain of lived religion, where material practices—particularly food preparation and distribution—mediate the relationship between individuals and the sacred. While previous studies have explored the social structure, gendered agency, and ritual symbolism of nazr, the material agency of food itself as a conduit of healing has remained underexamined. This study addresses this gap by analyzing how women in Kerman conceptualize, prepare, and distribute votive food as a culturally meaningful therapeutic system. The research situates nazr within a theoretical framework informed by Durkheim's collective effervescence, Turner's liminality, Geertz's symbolic anthropology, Kleinman's cultural model of healing, Thompson and Scott's moral economy, and Douglas's theory of purity and danger.

Materials & Methods

This qualitative study employs an ethnographic methodology. Fieldwork was conducted between 2023 and 2024 in various neighborhoods of Kerman. Data collection involved:

¹ Assistant Professor, Department of Social Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Bahonar University of Kerman
Email: madahi1980@uk.ac.ir

Participant observation during the preparation and distribution of votive foods in domestic and communal settings.

Semi-structured interviews with 12 key female participants, including ritual organizers and long-term practitioners. Interviews averaged 60 minutes and continued until theoretical saturation was achieved.

Documentary and archival review of existing literature on Iranian votive traditions, ritual theory, and symbolic healing.

All interviews were audio-recorded with consent, transcribed verbatim, coded, and analyzed using thematic analysis. Eight major themes emerged, each reflecting a distinct dimension of the healing logic embedded in votive food practices.

Discussion & Results

The findings demonstrate that votive food rituals constitute a sophisticated symbolic healing system. Food operates as a material-symbolic mediator that transforms uncertainty into meaning, anxiety into agency, and isolation into solidarity. Women's ritual labor—embodied, emotional, and communal—creates a therapeutic environment where the sacred becomes tangible through sensory experience.

Nazr thus emerges as a dynamic cultural technology for managing existential insecurity. It integrates materiality, spirituality, and sociality into a unified system of healing. The ritual's power lies not in the biochemical properties of food but in the culturally encoded meanings that women activate through preparation, prayer, and distribution.

1. Ritual Agency and Emotional Regulation

Participants described the act of cooking votive food as a meditative and emotionally regulating practice. Through focused bodily engagement—washing, cutting, stirring, tasting—women externalized anxiety and regained a sense of control over life's uncertainties. This aligns with Malinowski's view of ritual as a cultural mechanism for managing fear and unpredictability.

2. Food as a Somatic Mediator of Healing

Food was perceived as a vessel carrying sacred intention. Participants emphasized that healing occurred not only through prayer but through the embodied act of consuming blessed food. Kleinman's model of cultural healing is reflected in the way physical, emotional, and spiritual dimensions converge in the ritual.

3. Nazr in Rites of Passage and Fertility Regulation

Women frequently performed nazr during transitional life stages—marriage, pregnancy, infertility, illness—reflecting Turner's concept of liminality. Votive food symbolically facilitated movement from uncertainty to stability, restoring both bodily and social order.

4. Votive Food as a Regulator of Social Relations

Nazr served as a mechanism for repairing broken relationships and reinforcing kinship ties. Sharing food created a neutral, sacred space where conflict dissolved and collective identity was reaffirmed. This reflects Durkheim's notion of ritual as a generator of social cohesion.

5. Moral Economy and Future-Oriented Investment

Participants framed nazr as a moral transaction with the sacred—a symbolic investment that transformed material anxiety (debt, illness, misfortune) into spiritual assurance. This resonates with Thompson and Scott's theories of moral economy.

6. Ritual Boundary-Making and Protective Space

Women described votive food as a protective barrier against misfortune, envy, and spiritual harm. The kitchen became a purified ritual space, echoing Douglas's framework of purity, pollution, and boundary maintenance.

7. Ritual Continuity and Familial Heritage

The perceived efficacy of nazr depended on its continuity across generations. Participants emphasized that breaking a family's ritual lineage could disrupt the flow of blessing (*barakat*). This reflects the role of ritual in preserving cultural memory and moral order.

8. Symbolic Semiotics of Food

Each food item—*ash reshteh*, *sholeh zard*, *halva*, *samanu*, rice dishes—carried specific symbolic meanings related to hope, purity, fertility, strength, or renewal. Following Geertz, votive food functions as a cultural text through which women articulate existential concerns and aspirations.

Conclusion

This study reveals that votive food among women in Kerman is a form of sacred materiality that sustains psychological resilience, social cohesion, and cultural continuity. Nazr should therefore be understood not as a relic of tradition but as a living therapeutic practice that enables individuals and communities to navigate uncertainty, reaffirm identity, and maintain moral order.

Bibliography

- Douglas, M. (1972). *Purity and danger: An analysis of concepts of pollution and taboo*. Routledge.
- Durkheim, É. (1912). *The elementary forms of religious life*. Paris: Alcan. (English translation, 1995, Free Press).
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures: Selected essays*. Basic Books.
- Kleinman, A. (1980). *Patients and healers in the context of culture*. University of California Press.
- Malinowski, B. (1948). *Magic, science and religion and other essays*. Free Press.

- Ortner, S. (1974). Is female to male as nature is to culture? In M. Rosaldo & L. Lamphere (Eds.), *Woman, culture, and society* (pp. 23–42). Stanford University Press.
- Scott, J. C. (1976). *The moral economy of the peasant*. Yale University Press.
- Thompson, E. P. (1971). The moral economy of the English crowd in the eighteenth century. *Past & Present*, 50(1), 76–136.
- Persian Sources (Translated)
- Ezadi Jiran, A. (2013). Tasting the ritual: A sensory ethnography of votive food in Tehran. *Iranian Journal of Anthropology Research*, 3(2). [in Persian]
- Fakouhi, N. (2002). *History of anthropological thought*. Ney Publishing. [in Persian]
- Noubaan, M. (2008). An introduction to votive tables in Iranian folk culture. *Iranian Folk Culture Quarterly*, 14. [in Persian]
- Rahmani, J., & Farahzad, Y. (2015). Votive tables in Tehran: Women's agency in ritual communities. *Iranian Journal of Anthropology Research*, 5(2). [in Persian]
- Salk, S., et al. (2019). Analysis of women's votive tables based on the theory of rites of passage. *Women in Culture and Art*, 11(3). [in Persian]
- Tavakoli-Zad, M., & Kalantari, A. (2014). Types and influencing factors of votive activities in Iranian society. *Islam and Social Studies Quarterly*, 2(1). [in Persian]

تبادلات مقدس: تحلیل مردم‌نگارانه کارکرد شفابخش غذا

در آیین سفره‌های نذری

جواد مداحی مشیزی^۲ 0000-0002-3438-0588

چکیده

این پژوهش با رویکرد مردم‌نگاری تفسیری، به بررسی کارکرد شفابخش غذا در آیین‌های نذر زنان شهر کرمان می‌پردازد. هدف اصلی مطالعه، تبیین فرآیندی است که طی آن غذا از یک ابژه صرفاً مادی و مصرفی، به عاملی فعال و چندوجهی در مبادلات شفابخش تبدیل می‌شود. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۲ زن نذرکننده گردآوری و با روش کدگذاری سه‌مرحله‌ای و تحلیل مضمون بررسی شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که غذا در آیین نذر، فراتر از نقش تغذیه‌ای، حامل نیت و امید است و کنش پخت و توزیع آن به مثابه سازوکاری فرهنگی برای مدیریت اضطراب و مواجهه با رنج و عدم قطعیت عمل می‌کند. این آیین همزمان سه بُعد شفا - جسمانی، روانی-اجتماعی و معنوی - را فعال ساخته و بدن، ذهن و ایمان را در یک نظام درمانی چندلایه درهم می‌آمیزد. نمادشناسی خوراکی‌ها نیز نشان داد که هر نذر بار معنایی خاصی دارد؛ از نذرهای مرتبط با بقا تا نذرهای دال بر رفاه و بازسازی. در نتیجه، نذر غذایی نه صرفاً یک عمل مذهبی، بلکه نظامی نمادین و زن‌محور است که آشپزخانه را به ساحتی قدسی بدل کرده و کنش آشپزی زنانه را به ابزاری برای بازسازی انسجام روانی فردی و تقویت همبستگی اجتماعی تبدیل می‌کند. در نهایت، این آیین نوعی مهندسی فرهنگی برای کنترل بحران‌های وجودی به شمار می‌رود.

کلیدواژه‌ها: نذر غذایی، مردم‌نگاری شفا، آیین زنان کرمان، شفای نمادین، مدیریت فرهنگی اضطراب، نظام درمانی نمادین.

^۲ استادیار بخش علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید باهنر کرمان
madahi1980@uk.ac.ir

۱- بیان مسئله

تجربه‌ی بنیادین رنج و آشفتگی، همواره انسان را به سوی نظام‌های نمادین و آیین‌ها سوق داده است تا نظم معنایی جهان زیسته بازسازی شود. از منظر انسان‌شناسی، شفا فراتر از بهبودی بیولوژیک، تلاشی فرهنگی برای ترمیم گسست‌های هستی‌شناختی است (فکوهی، ۱۳۸۱: ۲۵۶). آیین‌ها در این میان، به عنوان ساختارهایی تفسیری (گیرتز، ۱۹۷۳: ۱۱۲) و واسطه‌هایی برای گذار از بحران (ترنر، ۱۹۶۹: ۶۴)، میان بی‌نظمی و انسجام نمادین پل می‌زنند. در بافت فرهنگی ایران، آیین نذر و به‌ویژه مناسک سفره‌های نذری، ملموس‌ترین تجلی این هم‌زیستی میان امر مادی و قدسی است.

نذر غذایی، ماهیتی چندوجهی دارد که در آن، ماده‌ی خوراکی از سطح مصرف صرف خارج شده و به ابزاری آیینی تبدیل می‌گردد؛ ابزاری که حامل نیت، امید و اضطراب فرد رنج‌دیده است. کنش پخت و توزیع این غذا صرفاً عملی خیرخواهانه نیست، بلکه یک فرایند پیچیده است که سه بُعد شفا—جسمانی، روانی—اجتماعی و معنوی—را به شکلی یکپارچه فعال می‌سازد. این مادّیت شفا، جایی است که وعده‌ی شفای متعالی در کالبد مادی غذا تجسد می‌یابد و از این طریق، فرد به کنترل و معنا بازمی‌گردد.

علی‌رغم حضور ریشه‌دار این پدیده، پژوهش‌های انسان‌شناختی عمدتاً بر ابعاد اقتصادی یا صرفاً مذهبی نذر متمرکز بوده‌اند و تحلیل نظام‌مند وجه شفابخشی نذر غذایی، به‌ویژه از منظر عاملیت زنان، نادیده گرفته شده است. پژوهش حاضر با اتخاذ رویکرد مردم‌نگاری تفسیری و تمرکز خاص بر سفره‌های نذری در فرهنگ زنان کرمانی، به دنبال پر کردن این شکاف است. فرضیه‌ی محوری آن است که این آیین، شکلی از مهندسی فرهنگی رنج است؛ سازوکاری که از طریق مادی‌سازی نیت در قالب غذا، شفا را به رخدادی اجتماعی و جسمانی بدل کرده و در مواجهه با بی‌ثباتی‌های زیستی، سنگر معنا و همبستگی می‌آفریند.

با وجود غنای پژوهش‌های جامعه‌شناختی و انسان‌شناختی درباره‌ی آیین نذر در ایران، تمرکز اغلب مطالعات پیشین بر ابعاد اجتماعی، خیرخواهانه یا ساختار آیینی گذار بوده است (ایزدی، ۱۳۹۲: ۲۷؛ سالک و همکاران، ۱۳۹۸: ۳۷۱). در این میان، شکافی مفهومی در فهم مکانیسم‌های دقیق کارکرد شفابخش ماده‌ی غذایی در بستر آیین نذر وجود دارد. غذا در این آیین‌ها غالباً به‌عنوان نماد خیر عمومی بررسی شده، اما کمتر به این پرسش بنیادین توجه شده که چگونه دانش عرفی درباره‌ی مواد اولیه، شیوه‌های طبخ و ترکیب خوراکی‌های نذری، به رسانه‌ای نمادین و فعال تبدیل می‌شود که مستقیماً فرآیند شفا را در ابعاد جسمانی، روانی و اجتماعی تسهیل می‌کند.

به بیان دیگر، پژوهش‌های موجود در توضیح این نکته که چگونه کنش مادی پخت و توزیع غذا می‌تواند به نیرویی فرهنگی برای رفع بحران‌های وجودی و مدیریت اضطراب بدل شود، کاستی دارند. این پژوهش با اتخاذ رویکردی پدیدارشناختی و مردم‌نگارانه در شهر کرمان، در پی آن است که نشان دهد مکانیسم‌های نمادین کارکرد شفابخش غذا در آیین سفره‌های نذری زنان کرمانی چگونه شکل می‌گیرد و کنش آشپزی در این چارچوب چگونه به سازوکاری نظم‌دهنده‌ی وجودی و نظام درمانی نمادین تبدیل می‌شود.

از دل این مسئله، هدف اصلی تحقیق آن است که کارکرد شفابخش غذا در آیین نذر زنان کرمانی را مردم‌نگارانه تحلیل کند و مکانیسم‌هایی را تبیین نماید که طی آن، غذا از سطح امر روزمره به عامل فعال در تبادلات مقدس و نظام درمانی نمادین بدل می‌شود. این هدف با چند مسیر زیرساختی دنبال می‌شود: بررسی نقش غذا به مثابه حامل نیت، دعا و امید؛ تحلیل آیینی پخت و توزیع نذر در مدیریت اضطراب، رنج و عدم قطعیت‌های وجودی؛ شناسایی ابعاد جسمانی، روانی-اجتماعی و معنوی شفا؛ و تبیین ارتباط میان گونه‌های خوراک نذری و نوع رنج یا نیاز تجربه‌شده‌ی فرد. در این میان، پژوهش همچنین در پی آن است که جایگاه زن را در مرکز نظام نمادین نذر غذایی بازاندیشی کند و نشان دهد چگونه آشپزخانه‌ی زنانه در بافت آیینی به ساحتی قدسی و درمانی تبدیل می‌شود.

بر این اساس، پرسش اصلی تحقیق چنین صورت‌بندی می‌شود: کارکرد شفابخش غذا در آیین سفره‌های نذری زنان کرمانی چگونه از طریق مکانیسم‌های نمادین و مردم‌نگارانه به سازوکاری برای نظم‌دهی وجودی و درمان نمادین تبدیل می‌شود؟ همچنین، پرسش‌های مکمل عبارت‌اند از اینکه چگونه غذا در آیین نذر از یک ماده‌ی صرفاً تغذیه‌ای به حامل دعا و نیت بدل می‌شود؛ این فرآیند آیینی چه نقشی در مدیریت فرهنگی اضطراب و بازسازی انسجام روانی دارد؛ ابعاد سه‌گانه‌ی شفا چگونه در این بستر فعال و در هم آمیخته می‌شوند؛ و نمادشناسی خوراک نذری تا چه حد بازتابی از نوع نیاز یا رنج فرد نذرکننده است.

در نهایت، پژوهش حاضر می‌کوشد نشان دهد نذر غذایی نه کنشی عبادی ایستا، بلکه رویکردی فرهنگی و پویا برای مهندسی رنج، مدیریت عدم قطعیت و بازسازی انسجام فردی و اجتماعی است؛ فرآیندی که در آن مادیت غذا به زبان معنا و شفا ترجمه می‌شود و آیین سفره‌ی نذری به تجلی تبادلات مقدس میان انسان و امر قدسی بدل می‌گردد.

۲- پیشینه تحقیق

به‌منظور ترسیم قلمرو پژوهشی و استقرار چارچوب نظری این مطالعه، یک مرور نظام‌مند در منابع علمی داخلی (از جمله مگ ایران، SID، نورمگز، ایرانداک) و پایگاه‌های بین‌المللی (مانند گوگل اسکولار و اسپرینگر) با استفاده از کلیدواژه‌های محوری «نذر»، «سفره‌های نذری»، «غذای نذری»، «آیین‌های شفابخش» و ... صورت پذیرفت. این کاوش، ابعاد تاریخی، نمادین، جامعه‌شناختی و کارکردی پدیده نذر را آشکار می‌سازد. در ادامه، با توجه به محدودیت‌های نوشتاری و به منظور نشان دادن سنت پژوهشی مرتبط، به مهم‌ترین یافته‌ها اشاره می‌گردد.

ایزدی (۱۳۹۲) در مقاله «چشیدن مناسک: مردم‌نگاری حسی غذای نذری در تهران»، با رویکرد مردم‌نگاری حسی، که بر کارکرد مناسکی و ادراک حسی غذا در آیین‌های محرم تمرکز دارد نشان می‌دهد که عمل چشیدن، به عنوان ادراکی سوماتیک (جسمانی)،

واسطه‌ای برای انتقال امر قدسی از جهان بیرون به درون بدن شرکت‌کنندگان است. در نتیجه، این عمل، یک تجربه فرهنگی تمام‌عیار را از طریق پیوند فیزیکی‌ترین حس (چشایی) به واقعیت نمادین، تسهیل می‌کند. این مطالعه در زمینه اهمیت بخشیدن به عنصر مادی (غذا) در آیین‌ها، دارای نقاط اشتراک اساسی با پژوهش حاضر است، هرچند که تمرکز آن بر شفابخشی مستقیم نیست.

رحمانی و فرحزاد (۱۳۹۴) در مقاله «سفره‌های نذری در تهران: عاملیت زنانه در جماعت آیینی»، با تمرکز بر ساختار اجتماعی سفره‌های نذری، مسئله محوری را تجلی عاملیت زنان در این جماعت آیینی می‌داند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که این آیین‌ها، که غالباً توسط بانیان زن در فضاهاى خانگی برگزار می‌شوند، به بستری برای ایجاد شبکه‌های اجتماعی حمایتی تبدیل شده و در منطق نذر، نقش بسزایی در حل بحران‌ها و مسائل روزمره زندگی زنان ایفا می‌کنند. این تحقیق، بر کارکرد ساختاری و شبکه‌ای نذر تأکید دارد، اما نقش واسطه‌ای خود غذا در فرآیند تبادل قدسی را به صورت مستقل مورد تحلیل قرار نداده است.

سالک و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله «تحلیل سفره‌های نذری زنانه براساس نظریه آیین‌های گذار»، با هدف ارائه یک تحلیل ساختاری از این مناسک، آن‌ها را در چارچوب نظری آیین‌های گذار بررسی کرده‌اند. نویسندگان با مشاهده مشارکتی، نشان می‌دهند که این تجمعات، با مؤلفه‌های اساسی آیین‌های گذار، یعنی فازهای جدایی، آستانگی و پیوستن مجدد، منطبق هستند. در تحلیل ایشان، مفاهیمی چون جماعت‌وارگی و سازوکارهای انتقال امر مقدس شناسایی شده‌اند. این پژوهش، زمینه نظری محکمی برای درک ساختار آیینی فراهم می‌کند، اما مانند سایر مطالعات، نقش غذا را به مثابه یک عامل مادی واسط در مکانیسم شفا، عمق نبخشیده است.

نویان (۱۳۸۷) در مقاله «درآمدی بر سفره‌های نذری در فرهنگ مردم ایران»، ریشه نذر را فراتر از جنبه‌های مادی و در پاسخ به نیازهای عاطفی و معنوی انسان جستجو می‌کند که به عنوان یک پناهگاه نمادین عمل می‌کند. تمرکز اصلی این مطالعه بر معرفی

و گونه‌شناسی سفره‌های نذری مهم در فرهنگ عامه ایران است. این اثر، به دلیل ماهیت توصیفی خود و معرفی مصادیقی چون سفره حضرت ابوالفضل (ع) و نذورات منسوب به حضرت فاطمه (س)، به ترسیم بستر فرهنگی موضوع کمک می‌کند، اما فاقد تحلیل ژرف بر مکانیسم‌های شفا است.

توکلی و کلانتری (۱۳۹۳) در مقاله «گونه‌ها و عوامل تأثیرگذار بر وقوع فعالیت‌های نذری در جامعه ایرانی»، با رویکردی اکتشافی به تنوع فعالیت‌های نذری و منابع ارزشمندی که در حوزه‌های معنوی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی تولید می‌کنند، پرداخته‌اند. هدف این مقاله، تولید ادبیات پژوهشی در مورد نذر به عنوان یک پدیده فراسوی دینی است. نویسندگان با طبقه‌بندی گونه‌های نذر و شناسایی عوامل تقویت‌کننده آن، یک تحلیل کارکردی گسترده ارائه می‌دهند که گرچه جامع است، اما از تمرکز بر مکانیسم شفابخشی اختصاصی صرف‌نظر می‌کند.

مرور ادبیات موجود نشان می‌دهد که تحقیقات پیشین، ابعاد مهمی از پدیده نذر و سفره‌های نذری را روشن ساخته‌اند؛ از جمله: کارکرد حسی غذا (ایزدی)، عاملیت زنان و شبکه‌های اجتماعی (رحمانی و فرحزاد)، گونه‌شناسی مناسک و تحلیل ساختار آن‌ها در قالب آیین‌های گذار (سالک و همکاران). با این حال، یک خلاء انتقادی در این سنت پژوهشی به چشم می‌خورد: اغلب تحلیل‌ها بر بافتار اجتماعی، نمادین و ساختار آیینی متمرکز بوده‌اند، در حالی که عاملیت مادی خود غذا، به عنوان کانال اصلی انتقال نیروی شفابخش در چارچوب تبادل مقدس، مغفول مانده است.

ظرفیت پژوهشی این مطالعه دقیقاً در پر کردن این شکاف نهفته است که چگونه عنصر مادی (غذای نذری) فراتر از کارکرد تغذیه‌ای یا نمادین صرف، به یک ابزار برای تسهیل شفا تبدیل شده و چگونه این تبادل مادی/قدسی، رنج فردی را در سطح جمعی بازسازی می‌کند. این مطالعه با ارائه یک چارچوب تلفیقی و تکیه بر داده‌های بومی شهر کرمان، نذر غذایی را به مثابه یک «نظام درمانی نمادین و زن‌محور» تحلیل می‌کند که اطلاعات جدیدی در خصوص مکانیسم‌های فعال شفا به ادبیات موجود اضافه می‌نماید.

پژوهش حاضر برای تبیین این شکاف، منظومه‌ای از نظریات را برای چارچوب‌بندی کارکرد شفاعت‌بخش غذا به کار می‌گیرد: از دورکیم برای انسجام جمعی و ترنر برای مرحله آستانگی بحران، و از گیرتز برای رمزگشایی زبان نمادین غذا، تا مدل فرهنگی درمان کلینمن که شفا را یک فرآیند چندبعدی (جسمانی، روانی-اجتماعی، معنوی) می‌داند. همچنین، اقتصاد اخلاقی تامپسون و اسکات چارچوب مبادلات قدسی را فراهم می‌کند و مالینوفسکی به وجه حفاظتی آیین کمک می‌نماید. این برهم‌نهی نظری، امکان تحلیل غذا را به‌عنوان واسطه‌ای فعال در فرآیند تبادل مادی-قدسی و مدیریت فرهنگی اضطراب میسر می‌سازد. این منظومه‌ی نظری، نذر را نه صرفاً یک عمل مذهبی، بلکه به‌منزله‌ی نظامی فرهنگی، درمانی و معنایی در نظر می‌گیرد که در آن، آشپزخانه‌ی زنانه به محلی برای بازتولید نظم روانی و اجتماعی تبدیل می‌شود.

۳-پشتوانه نظری و مفهومی پژوهش

پژوهش حاضر بر پایه منظومه‌ای از نظریه‌های کلاسیک و معاصر انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی آیین‌ها استوار است که هر یک از زاویه‌ای خاص، به فهم کارکرد معنایی و فرهنگی آیین‌های نذر و نقش غذا در آن کمک می‌کنند. امیل دورکیم آیین‌ها را ابزار بازتولید انسجام و همبستگی جمعی می‌داند. او آیین را عرصه‌ای می‌بیند که در آن تجربه فردی در قالب کنش جمعی بازتعریف می‌شود و جامعه از رهگذر آن خود را بازسازی می‌کند. (Durkheim, 1912: 45-60) این رویکرد، بنیاد اندیشه‌ی پژوهش حاضر در درک نذر به‌عنوان سازوکاری برای تثبیت گروه و بازگرداندن نظم نمادین است.

ویکتور ترنر آیین‌های گذار را نظام‌هایی برای عبور از وضعیت‌های بحرانی معرفی می‌کند. او مفهوم «مرحله آستانگی» را برای وضعیت‌های بینابینی به کار می‌برد که در آن افراد از نظم معمول جدا شده و در فرآیند آیینی به نظم تازه‌ای منتقل می‌شوند (Turner)

(81-64: 1969) این نظریه چارچوبی برای تحلیل آیین نذر به مثابه سازوکاری فرهنگی جهت مواجهه با اضطراب و بی‌ثباتی‌های وجودی فراهم می‌کند.

کلیفورد گیرتز فرهنگ را نظامی از نمادها می‌داند که از طریق آن‌ها انسان معنا می‌آفریند. (Geertz, 1973: 112-125) در این نگاه، خوراک و آیین‌های مرتبط با آن می‌توانند به مثابه زبانی فرهنگی عمل کنند که مضامین دعا، نیت و امید در آن رمزگذاری می‌شوند. این نظریه امکان فهم غذا را نه به عنوان ماده‌ای فیزیکی، بلکه به مثابه حامل معنا فراهم می‌سازد.

کلینمن در چارچوب انسان‌شناسی پزشکی مفهوم مدل فرهنگی درمان را مطرح می‌کند؛ بدین معنا که فرآیند شفا نه صرفاً زیستی بلکه در چهارچوب نظام فرهنگی و اجتماعی رخ می‌دهد و سه بُعد جسمانی، روانی-اجتماعی و معنوی را به هم پیوند می‌دهد. (Kleinman, 1980: 72-90) این دیدگاه مبنای نظری برای تحلیل آیین نذر به عنوان نظام درمانی فرهنگی و چندلایه فراهم می‌آورد.

ای. پی. تامپسون مفهوم اقتصاد اخلاقی را برای توضیح مبادلات اجتماعی به کار برده است. (Thompson, 1971: 89-100) جیمز اسکات نیز نشان می‌دهد که این مبادلات چگونه به شبکه‌ای از تعهدات اخلاقی بدل می‌شوند. (Scott, 1976: 33-47) در این نظام، عمل نذر نوعی سرمایه‌گذاری معنوی است که اضطراب و نگرانی مادی را به اطمینان اخلاقی و امید قدسی تبدیل می‌کند.

مالینوفسکی آیین‌های جادویی را سازوکاری برای مدیریت ترس و نااطمینانی می‌داند؛ او معتقد است که کنش‌های آیینی با بار نمادین خود به افراد احساس کنترل بر شرایط می‌دهند. (Malinowski, 1948: 57-70) کاربرد این نظریه در پژوهش حاضر، تبیین وجه حفاظتی و تسکین‌دهنده آیین نذر در مواجهه با بحران‌های وجودی است.

مری داگلاس مفهوم طهارت و خطر را به عنوان منطبق فرهنگی نظم فضا و ماده مطرح می‌کند- (Douglas, 1972: 41). (55 شری اورتنر نیز با تأکید بر رابطه زن و طبیعت، نقش زنان را در بازتولید نمادهای فرهنگی برجسته می‌سازد. (Ortner, 1974: 23-42) ترکیب

این دو دیدگاه چارچوبی مفهومی برای فهم آشپزخانه‌ی نذری به‌مثابه فضای قدسی و زن‌محور فراهم می‌کند؛ جایی که عاملیت معنایی زنان از طریق کنش آیینی آشپزی تثبیت می‌شود.

در مجموع، منظومه‌ی نظری این پژوهش نشان می‌دهد که آیین نذر را می‌توان هم‌زمان در چند سطح مفهومی درک کرد: در سطح اجتماعی، بر پایه دیدگاه‌های دورکیم و ترنر، نذر ابزاری برای بازتولید انسجام گروهی و مهار بحران‌های روانی و وجودی است؛ فرآیندی که از طریق کنش آیینی و مناسکی، آشفتگی فردی را به نظم جمعی تبدیل می‌کند. در سطح فرهنگی- نمادین، بر اساس نظریات گیرتز و مالینوفسکی، غذا و آیین‌های مرتبط با آن به‌منزله‌ی زبانی فرهنگی و جادویی عمل می‌کنند که از طریق معنا و نماد، تجربه‌ی بی‌نظمی، اضطراب و نیاز را به روایت شفا و امید ترجمه می‌سازند. در سطح درمانی-انسان‌شناختی، مطابق با الگوی کلینمن، شفا رویدادی صرفاً زیستی نیست؛ بلکه در بستر الگوهای فرهنگی، اجتماعی و معنوی جامعه شکل می‌گیرد و بدن، ذهن و ایمان را در یک کل منسجم به هم پیوند می‌دهد. در سطح اقتصادی-اخلاقی، از دیدگاه تامپسون و اسکات، نذر نوعی اقتصاد اخلاقی است که در آن تبادلات میان انسان و امر قدسی، اضطراب مادی را به اطمینان اخلاقی و آرامش معنوی تبدیل می‌کند. و سرانجام، در سطح جنسیتی و فضایی، نظریات داگلاس و اورتنر آشپزخانه‌ی نذری را به‌مثابه فضایی قدسی و زن‌محور تبیین می‌کنند که در آن، زنان با عاملیت نمادین خود، شفا را بدن‌مند و قابل تجربه می‌کنند.

برهم‌نهی این سطوح نظری، چارچوب تحلیلی یکپارچه‌ای را برای پژوهش حاضر فراهم می‌سازد؛ چارچوبی که از طریق آن، آیین نذر زنان کرمانی نه صرفاً به عنوان عمل مذهبی، بلکه به‌منزله‌ی نظامی فرهنگی، درمانی و معنایی فهمیده می‌شود؛ نظامی که در آن غذا، واسطه‌ی اصلی در تبادل میان امر مادی و امر قدسی و در بازسازی نظم روانی و اجتماعی عمل می‌کند.

۴- روش شناسی پژوهش

در پژوهش حاضر، که به تحلیل مردم‌نگارانه کارکرد شفابخش غذا در آیین سفره های نذری می‌پردازد، رویکرد کیفی به عنوان چارچوب اصلی روش‌شناسی انتخاب شده است. انتخاب این رویکرد به منظور درک عمیق و جامع از ابعاد فرهنگی، اجتماعی، و آیینی موضوع مورد پژوهش صورت گرفته است. پژوهش حاضر از نوع مطالعات مردم‌نگاری است که با هدف تحلیل دقیق مناسک، باورها، و رفتارهای اجتماعی مرتبط با آن در بافتار جامعه محلی زنان کرمان انجام شده است. مردم‌نگاری به پژوهشگر امکان می‌دهد تا از طریق غرق شدن در محیط زندگی مشارکت‌کنندگان، به تجربیات زیسته، معانی پنهان، و زمینه‌های فرهنگی موثر بر کنش‌ها و تعاملات آن‌ها دست یابد.

در راستای اجرای این پژوهش، مراحل زیر به ترتیب انجام شده است:

- مشاهده و اعتمادسازی: در مرحله آغازین پژوهش، با اتخاذ رویکرد مشاهده‌ای، پژوهشگر در دوره برگزاری سفره های نذری در جامعه مورد بررسی حضور فعال یافت. این حضور در مراسم و فعالیت‌های مرتبط، ضمن فراهم آوردن امکان مشاهده مستقیم و اولیه، به منظور جلب اعتماد و ایجاد رابطه حسنه با مشارکت‌کنندگان کلیدی صورت گرفت.

- مصاحبه: پس از مرحله اعتمادسازی، داده‌های اصلی پژوهش از طریق مصاحبه‌های عمیق و نیمه‌ساختاریافته با تعداد ۱۲ نفر از مشارکت‌کنندگان کلیدی شامل بانیان مراسم، و زنان فعال در آیین نذر، جمع‌آوری و فرآیند مصاحبه‌ها تا نقطه اشباع نظری کامل ادامه یافت. این مصاحبه‌ها در فضایی آرام و صمیمانه، با هدف تسهیل بیان آزادانه تجربیات و دیدگاه‌ها، و با میانگین زمانی ۶۰ دقیقه انجام پذیرفت.

- ثبت، کدگذاری و تحلیل داده‌ها: تمامی مصاحبه‌ها پس از کسب اجازه از مشارکت‌کنندگان، ضبط صوتی و سپس به صورت کلمه به کلمه پیاده‌سازی شدند. برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون بهره گرفته شد. در این فرآیند، متون پیاده‌سازی

شده به دقت مورد بررسی قرار گرفتند تا مضامین، الگوها، و مفاهیم کلیدی مرتبط با موضوع پژوهش شناسایی و استخراج شوند. این رویکرد به درک ساختارها، کارکردها و معانی پنهان سفره های نذری در بستر فرهنگی آن کمک شایانی کرد.

۵- ابزارهای جمع‌آوری داده‌ها

در پژوهش حاضر، با توجه به رویکرد کیفی و ماهیت مردم‌نگارانه مطالعه، از ترکیبی از ابزارهای جمع‌آوری داده برای دستیابی به عمق و غنای اطلاعاتی لازم بهره گرفته شد:

- **مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته:** این روش به عنوان ابزار اصلی برای گردآوری داده‌های کیفی مورد استفاده قرار گرفت. مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با طرح پرسش‌های از پیش طراحی شده و هدفمند آغاز می‌شود، اما به پژوهشگر انعطاف لازم را می‌دهد تا بر اساس پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان، سؤالات پیگیرانه مطرح کرده و به لایه‌های عمیق‌تری از تجربیات، تفاسیر و باورهای آن‌ها پیرامون موضوع پژوهش دست یابد. این رویکرد امکان درک همه‌جانبه دیدگاه‌ها و زمینه‌های فرهنگی موثر بر این آیین را فراهم آورد.

- **مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای:** علاوه بر داده‌های میدانی، برای تکمیل اطلاعات و غنی‌سازی زمینه نظری پژوهش، از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای نیز بهره گرفته شد. این بخش شامل جستجو در منابع مکتوب (کتاب‌ها، مقالات علمی، آرشیوهای تاریخی) و دیجیتال (پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر، کتابخانه‌های آنلاین و وب‌سایت‌های تخصصی) بود که به شناسایی پیشینه، روایات شفاهی، و تطور فرهنگی موضوع مورد پژوهش کمک شایانی کرد.

۶- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی به دست آمده از مصاحبه‌ها و مشاهدات، از روش تحلیل مضمون استفاده شد. تحلیل مضمون، رویکردی انعطاف‌پذیر و کارآمد برای شناسایی، تحلیل، سازماندهی و گزارش الگوهای معنایی (تم‌ها) در داده‌های کیفی است.

این روش امکان می‌دهد از میان حجم انبوه اطلاعات متنی، مضامین اصلی و پنهان را استخراج کرده تا به درک عمیقی از پدیده مورد مطالعه دست یابیم.

۷- جامعه پژوهش و معیارهای انتخاب مشارکت‌کنندگان:

جامعه پژوهش حاضر برگزارکنندگان آیین نذر در بین زنان شهر کرمان می‌باشند. با توجه به ماهیت کیفی این پژوهش که هدف آن دستیابی به درک عمیق از پدیده‌ای خاص است، نه تعمیم آماری، برای انتخاب مشارکت‌کنندگان از نمونه‌گیری هدفمند بهره گرفته شد. منطق اصلی نمونه‌گیری هدفمند، انتخاب آگاهانه و سنجیده افرادی است که به دلیل دانش، تجربه یا جایگاه خاص خود، غنی‌ترین و عمیق‌ترین اطلاعات را در رابطه با موضوع پژوهش در اختیار دارند. حجم نمونه در پژوهش‌های کیفی بر اساس معیار اشباع نظری تعیین می‌شود. اشباع نظری زمانی رخ می‌دهد که جمع‌آوری داده‌های بیشتر، اطلاعات جدیدی را به دست نمی‌دهد و مضامین و الگوهای نوینی از دل داده‌ها ظهور نمی‌کنند. در واقع، پژوهشگر احساس می‌کند که به عمق کافی از اطلاعات رسیده و داده‌های جدید صرفاً تأییدکننده یافته‌های قبلی هستند. در پژوهش حاضر، فرآیند جمع‌آوری داده‌ها به صورت پیوسته و همزمان با تحلیل اولیه صورت گرفت. پس از انجام مصاحبه با ۹ نفر از مشارکت‌کنندگان، پژوهشگر به این نتیجه رسید که مضامین اصلی و کدهای جدید به اشباع رسیده‌اند و اطلاعات تکراری شده‌اند. با این حال، به منظور اطمینان بیشتر و غنای هرچه بیشتر داده‌ها، جمع‌آوری اطلاعات تا ۱۲ نفر ادامه یافت. این اقدام به تقویت قابلیت اعتماد یافته‌ها و اعتبارسنجی مضامین اصلی کمک شایانی کرد.

جدول شماره ۱: مشخصات زنان مصاحبه‌شونده و اطلاعات زمانی- مکانی

ردیف	محل مصاحبه (مرتبط با آیین نذر)	تاریخ مصاحبه	سن مصاحبه شونده	نام مصاحبه شونده
۱	آشپزخانه منزل (حین آماده‌سازی)	۱۴۰۳/۰۸/۰۵	۴۵	خدیجه
۲	محل توزیع نذر (حسینیه محله)	۱۴۰۳/۰۸/۰۸	۶۲	فاطمه
۳	منزل مصاحبه‌شونده (در کنار سفره)	۱۴۰۳/۰۹/۱۲	۵۰	مریم
۴	فضای سنتی منزل (حیاط خانه)	۱۴۰۳/۰۹/۱۸	۷۳	طاهره
۵	نزدیکی محل خرید اقلام نذر	۱۴۰۳/۱۰/۰۴	۴۰	مرضیه
۶	منزل مصاحبه‌شونده	۱۴۰۳/۱۰/۱۶	۵۵	نرگس
۷	مکان توزیع نذر (مسجد محله)	۱۴۰۳/۱۰/۲۵	۶۸	الهه
۸	محل توزیع نذر (فضای عمومی شهری)	۱۴۰۳/۱۱/۱۳	۴۸	حسنا
۹	آشپزخانه منزل (پس از پخت نهایی)	۱۴۰۴/۰۱/۱۸	۵۹	ریحانه
۱۰	منزل مصاحبه‌شونده	۱۴۰۴/۰۱/۲۱	۶۵	زهرا
۱۱	مکان اجرای نذر (زیارتگاه)	۱۴۰۴/۰۲/۱۲	۴۲	زینب
۱۲	منزل مصاحبه‌شونده	۱۴۰۴/۰۲/۱۵	۵۱	عطیه

مأخذ: یافته‌های پژوهش

۸- یافته‌های تحقیق

این پژوهش به بررسی عمیق یافته‌های حاصل از مصاحبه نیمه ساختار یافته با ۱۲ زن کرمانی پیرامون آیین نذرهای غذایی و کارکردهای چندوجهی آنها، به‌ویژه کارکرد شفابخش این آیین، نه صرفاً در بعد جسمانی، بلکه در سطوح روانی، اجتماعی و نمادین می‌پردازد. در ادامه پژوهشگر با رویکرد مردم‌نگاری، تلاش دارد تا از سطح ظاهری کنش‌های آیینی فراتر رفته و به لایه‌های پنهان معنایی، کارکردی و روان‌شناختی نذرهای غذایی جامعه مورد بررسی دست یابد. اطلاعات زیر بر اساس داده‌های کیفی و ابزار مصاحبه‌ی جمع‌آوری و تنظیم شده است تا تصویری شفاف از گستره‌ی این تجربه‌ها ارائه نماید.

۹- مضمون های اصلی و مقولات محوری

تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از طریق مصاحبه‌های عمیق، به هشت مضمون اصلی و مقولات محوری مرتبط با کارکرد شفابخش غذا در آیین نذر منتهی شد. جدول زیر خلاصه‌ای از این یافته‌ها را ارائه می‌دهد.

جدول شماره ۲: نمونه مصاحبه‌ها، کدهای باز، مقولات محوری و مضمون های اصلی مرتبط با

نقش غذا در آیین‌های نذر

ردیف	نمونه مصاحبه‌های مرتبط	کدهای باز	مقولات محوری	مضمون های اصلی
۱	«نذر اینجا حکم آزادسازی بار رو داره. حرفت رو می‌زنی، قول میدی و اون استرس رو می‌سپاری به خدا. این نذر، اضطراب رو می‌سوزونه و به جای نگرانی، یک مسیر شفا برات باز می‌کنه.»	کنترل اضطراب، احساس سبکی، رابطه شخصی با خدا، واگذاری به امر متعالی، تمرکز و توجه در فرآیند پخت غذا	تنظیم هیجانی و کنترل شناختی از طریق عمل آیینی	عاملیت آیینی در فرآیندهای درونی‌سازی
۲	«هر سال نذر که می‌رسه، حتی اونایی که قهرن هم میان. انگار غذا باعث می‌شه دوباره دلمون یکی بشه. تا سر اون سفره بشینیم، دیگه کسی دلخوری یادش نمی‌مونه.» «این غذا چون نذریه، دیگه شک نیست توش. دوامت، ولی دوا که همه قبولش دارن.»	نیروی حیاتی، شفا از بیماری، تجدید قوا در سالمندان، تسریع بهبود پس از جراحی، سمنو و آبگوشت به‌عنوان غذای دارویی	بازسازی زیست بوم جسمانی.	غذا به عنوان میانجی بدن و امر شفابخش

ردیف	نمونه مصاحبه‌های مرتبط	کدهای باز	مقولات محوری	مضمون های اصلی
۳	«اینجا همه یادشون میاد که باید چطور باشن. مثلاً زنا باید خانه‌داری کنن و مردا باید حواسشون به خرج و برکت باشه. نذر یه بهونه خوبه که همه بگن وظیفه‌مونه و کسی هم اعتراض نکنه.» «این نذر، سند خوش‌شانسی نسل ما می‌شه که با دست‌های خودمون امضاش می‌کنیم.»	گشایش بدنی، یافتن همسر مناسب، باروری، استمرار سنت خانوادگی، ایفای نقش سنتی زن در جامعه	تأمین مشروعیت اجتماعی از طریق تحقق نقش‌های جنسیتی	نذر در آیین‌های گذار و تنظیم باروری
۴	«دیگه جنگیدن فایده نداشت. من وظیفه‌ام رو (محبت و تلاش برای آشتی) انجام دادم. نذر کردم تا این قفل شکسته بشه. از اون لحظه، دیگه نتیجه دست من نیست؛ خدا خودش می‌دونه چطور باید دلمون رو نرم کنه.»	بازسازی روابط خانوادگی، بازگشت آرامش، صلح در خانه، همبستگی از طریق سفره مشترک	تجدید پیمان اجتماعی و ترمیم ساختار همبستگی	خوراک نذری در مقام واسطه نظم‌دهنده روابط میان‌فردی
۵	«ما بدهکاریم، ولی با این نذر، داریم به جای قسط دادن، سرمایه‌گذاری می‌کنیم. یعنی از جیب امروز، یک سود دائمی برای فردای خودمون می‌خریم.»	رفع بدهی، گشایش مالی، سرمایه‌گذاری اخروی، کنترل نگرانی مالی از راه نذر	مدیریت ریسک‌های مادی و انتقال نگرانی‌ها به حوزه پاداش اخروی	اقتصاد اخلاقی نذر: سرمایه گذاری در آینده فراتاریخی

ردیف	نمونه مصاحبه‌های مرتبط	کدهای باز	مقولات محوری	مضمون های اصلی
۶	«تا سفره نذری بازه، تا غذا هست و همه می‌خورن، انگار یه دیواری دور خونه کشیده شده. هر چی بدبختی و چشم زخم باشه، حرارت نمی‌کنه بیاد تو»	استفاده از غذا برای دفع بدبینی و بلا، حفاظت از سلامت روان و جسم	ایجاد فضای مقدس و استحکام بخشیدن به قلمرو روانی/اجتماعی	عمل آیینی در مرزبندی فضا و قلمرو نفوذ
۷	«اگه سفره رو قطع کنم، می‌ترسم اوضاع برگرده به قبل. انگار نذر مثل چراغیه که باید روشن بمونه تا همه چی سر جاش باشه.»	ترس از قطع نذر، باور به پیامد قطع آن، تجربه‌ی «برکت پیوسته»، بازتولید سنت در خانواده	نگرانی از قطع تعهد و تأثیر آن بر «وضعیت» فرد	پایداری آیینی: تعهد به تداوم ساختار مذهبی - فرهنگی
۸	«آش برای ما فقط یه خوراک نیست، یه گره‌گشاست. هر رشته‌ای که توی دیگ می‌ریزم، انگار یه رشته وصل بین دل‌هاست. موقع هم زدنش، دعا می‌کنم خدا رشته‌ها رو مثل روابط آدم‌ها نگه داره که پاره نشن.»	پلو یا مرغ (نماد برکت و نعمت)، آش رشته (نماد در هم تنیدگی و پیوند)، حلوا (نماد شیرینی و آسودگی)، شله زرد (نماد خلوص و سادگی)، شیرینی (نماد جشن و پایان سختی)، عدس پلو (نماد نیک‌بختی و کفایت)، قیمه (نماد غنا و پرباری)، نان و سبزی (نماد سادگی و حیات روزمره)، آبگوشت (نماد قوت و استحکام)، سمنو (نماد رویش و تجدید حیات)، انواع خوراک گوشتی (نماد نیروی حیاتی)، ترکیب چند نوع غذا (نماد جامعیت).	تعبیر و تفسیر چندلایه اجزای سفره	سیمای معنایی غذا: رمزگشایی از زبان نمادین نذر

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۳: جدول مضمون ها و نظریه های پشتیبان

مضمون اصلی	نظریه پشتیبان	توضیح ارتباط
عاملیت آیینی در فرآیندهای درونی سازی	مالینوفسکی (۱۹۴۸) - آیین های جادویی برای مدیریت اضطراب و نااطمینانی	کنش آیینی پخت غذا به عنوان سازوکاری برای کنترل اضطراب و ایجاد آرامش روانی، همسو با دیدگاه مالینوفسکی درباره نقش آیین در کاهش اضطراب.
غذا به عنوان میانجی بدن و امر شفاف بخش	کلینمن (۱۹۸۰) - مدل فرهنگی درمان	غذا در آیین نذر به عنوان عامل شفا و تجدید قوا، با نظریه کلینمن درباره شفا در چارچوب فرهنگی همخوانی دارد.
نذر در آیین های گذار و تنظیم باروری	ترنر (۱۹۶۹) - آیین های گذار و مرحله آستانگی	نذر به عنوان آیین گذار برای ورود زنان به نقش های اجتماعی، ازدواج، باروری، همسو با نظریه ترنر درباره آیین های گذار.
خوراک نذری در مقام واسطه نظم دهنده روابط میان فردی	دورکیم (۱۹۱۲) - آیین و انسجام اجتماعی	سفره نذری به عنوان عامل بازسازی روابط خانوادگی و اجتماعی، همسو با دیدگاه دورکیم درباره آیین و انسجام جمعی.
اقتصاد اخلاقی نذر: سرمایه گذاری در آینده فراتاریخی	تامپسون (۱۹۷۱)؛ اسکات (۱۹۷۶) - اقتصاد اخلاقی	نذر به عنوان سرمایه گذاری معنوی و اخلاقی برای رفع نگرانی های مادی، همسو با مفهوم اقتصاد اخلاقی.
عمل آیینی در مرزبندی فضا و قلمرو نفوذ	داگلاس (۱۹۷۲) - طهارت و خطر	استفاده از غذا برای دفع بلا و ایجاد فضای مقدس، همسو با نظریه داگلاس درباره نظم فرهنگی و مرزبندی نمادین.
پایداری آیینی: تعهد به تداوم ساختار مذهبی - فرهنگی	دورکیم (۱۹۱۲) - آیین و بازتولید سنت	استمرار نذر به عنوان بازتولید سنت و انسجام مذهبی- فرهنگی، همسو با دیدگاه دورکیم درباره آیین و تداوم نظم اجتماعی.
سیمای معنایی غذا: رمزگشایی از زبان نمادین نذر	گیرتز (۱۹۷۳) - نمادگرایی فرهنگی	غذا به عنوان زبان نمادین فرهنگ، همسو با نظریه گیرتز درباره فرهنگ به مثابه نظام نمادها.

مأخذ: یافته های پژوهش

جدول شماره ۳ چارچوب مفهومی و نظری پژوهش حاضر را در پرتو یافته‌های کیفی استخراج‌شده از مصاحبه‌ها ترسیم می‌کند. یافته‌های مردم‌نگارانه این پژوهش نشان می‌دهد که هر یک از هشت مضمون اصلی استخراج‌شده در آیین سفره‌های نذری زنان کرمانی، در پیوندی مستقیم و معنادار با نظریه‌های کلاسیک و معاصر انسان‌شناسی و جامعه‌شناسی آیین‌ها قرار دارند.

۱۰- شرح تفصیلی مضمون های اصلی

در این بخش، هر یک از مضمون های اصلی با استناد به یافته‌های کیفی بسط داده شده و ارتباط آن با کارکرد شفابخشی نذر توضیح داده می‌شود.

• عاملیت آیینی در فرآیندهای درونی سازی

مضمون «عاملیت آیینی در فرآیندهای درونی سازی» بر این ایده استوار است که کنش آیینی نه صرفاً تکرار سنت دینی، بلکه ابزاری فعال برای تنظیم هیجانی، سازمان‌دهی شناختی و بازسازی انسجام روانی است. این مضمون، نقش محوری فرد نذرکننده به عنوان عامل فعال را در فرآیند شفای نمادین تبیین می‌کند؛ فرآیندی که طی آن، اجرای دقیق کنش‌های مادی (نظیر پخت غذا) به یک سازوکار درونی برای تنظیم نظم روانی تبدیل می‌شود. «عاملیت آیینی» در این بستر، به توانایی فرد در به‌کارگیری ساختارهای فرهنگی برای مدیریت فعال اضطراب‌ها و عدم قطعیت‌های وجودی اشاره دارد، جایی که عمل آشپزی به یک تمرین مراقبه‌ای سوماتیک-روانی بدل می‌گردد. این تعهد و تمرکز، فرد را قادر می‌سازد تا با انتقال اضطراب به ابژه مادی (غذا)، حس کنترل بر جهان شخصی خود را بازسازی کند. بنابراین، این مضمون پل ارتباطی میان اجرای آیین مادی و بهبود روانشناختی فردی است و نشان می‌دهد که شفا از طریق درگیر شدن فعالانه فرد به دست می‌آید.

(الهه، ۶۸ ساله، کرمان، ۱۴۰۳): «وقتی آتش رشته می‌پزم، تمام مشکلاتم را می‌ریزم توی دیگ. انگار یک جورایی آرام می‌شم و حس می‌کنم خودم هم دارم حل می‌شم». این نقل قول کوتاه، جوهره کارکرد شفابخش درونی شده آیین نذر را آشکار می‌سازد. زن نذرکننده به وضوح از فرآیند آشپزی به عنوان یک مکانیسم دفاعی و ترمیمی یاد می‌کند، جایی که آتش رشته (ماده مادی) به ظرفی برای انتقال بار روانی تبدیل شده است. اصطلاح «مشکلاتم را می‌ریزم توی دیگ» نمادی قدرتمند از تخلیه هیجانی است؛ او به طور فعال آلام خود را از حوزه ذهنی به یک فرآیند مادی قابل مشاهده منتقل می‌کند. این عمل، به او اجازه می‌دهد تا کنترل را از حوزه مبهم رنج به حوزه ملموس و قابل انجام آشپزی منتقل کند. عبارت «حس می‌کنم خودم هم دارم حل می‌شم» نشان‌دهنده هم‌ذات‌پنداری با فرآیند پخت است؛ همانطور که مواد اولیه در دیگ ترکیب و یکدست می‌شوند، آشفتگی‌های درونی فرد نیز به نوعی سامان می‌یابد. در نهایت، این بیان، شفای روانی را نه از طریق دریافت منفعلانه، بلکه از طریق عاملیت فعالانه در کنش آیینی مرتبط با غذا تعریف می‌کند.

مضمون «عاملیت آیینی در فرآیندهای درونی‌سازی» که بر تنظیم هیجانی و کنترل شناختی از طریق کنش آیینی تأکید دارد، کاملاً با دیدگاه مالینوفسکی (۱۹۴۸) درباره‌ی آیین‌های جادویی هم‌خوان است؛ یعنی کنش آیینی به عنوان سازوکاری فرهنگی برای مهار احساس نااطمینانی و بی‌قدرتی در برابر نیروهای غیرقابل پیش‌بینی عمل می‌کند. درست همان‌گونه که ماهیگیران مورد مطالعه‌ی مالینوفسکی با اجرای آیین‌های جادویی پیش از سفر در دریا، از راه نمادین اضطراب خود را کنترل می‌کردند، زنان نذرکننده نیز از طریق اجرای جزئیات دقیق آیین پخت و توزیع، نوعی احساس کنترل نمادین بر شرایط روانی و زیستی خویش بازمی‌آفرینند. بدین ترتیب، آشپزی نذری نه صرفاً بازنمایی ایمان، بلکه کنشی روان‌فرهنگی برای بازگرداندن اقتدار فردی در برابر بی‌ثباتی‌های زندگی است؛

نمونه‌ای از تبلور عاملیت زنانه در قلمرو آیین که در آن، بدن، ایمان و معنا در مسیر درمان درونی یکی می‌شوند.

• غذا به عنوان میانجی بدن و امر شفابخش

مضمون «غذا به عنوان میانجی بدن و امر شفابخش» بازتابی از این منطق فرهنگی است که بدن، نخستین میدان تجربه امر مقدس و شفا است. فرآیند نذر از این حیث، نمونه‌ای از شفای سوماتیک-نمادین به شمار می‌آید؛ جایی که نیروهای معنوی نه از مسیر گفتار و ایمان انتزاعی، بلکه از رهگذر جریان مادی غذا منتقل می‌شوند. هر مرحله از تماس بدن با غذا (از لمس مواد خام تا مزه کردن نهایی) به منزله‌ی مناسب بدن‌مندی ایمان عمل می‌کند و به تجربه‌ی زیسته‌ی شفا تجسد می‌بخشد.

(فاطمه، ۶۲ ساله، کرمان، ۱۴۰۳): «دکتر می‌گفت باید استراحت کنم بعد از عمل، ولی من می‌دانستم که باید سمنو پخته شود تا بدنم دوباره چون بگیرد. غذا شفای خود را دارد، نه فقط دارو.»

در روایت مصاحبه، غذا نه صرفاً ابزاری برای تغذیه، بلکه حامل نوعی انرژی قدسی و جریانی از معنا است که از نیت بانی آغاز و به بدن مصرف‌کننده ختم می‌شود. فرد نذرکننده، با گفتار یا عمل، نیروی شفابخش را در ماده‌ی غذایی رمزگذاری می‌کند؛ به گونه‌ای که هر تماس با آن (لمس، هم‌زدن، مزه‌کردن، توزیع) به منزله‌ی پیوند بدن با نیرویی فراتر از خود تجربه می‌شود. در این فرایند، ماده و معنا در هم می‌تنند: غذا پیکره‌ای می‌شود از دعا و امید، و بدن، نقطه‌ی تماس آن با جهان الهی. زمانی که زن نذرکننده غذای مقدس را آماده یا با دیگران تقسیم می‌کند، حس می‌کند که درد، نگرانی یا اضطراب خود را در جریان غذا آزاد کرده و آن را به انرژی شفابخش بدل می‌سازد. بدین ترتیب، بدن نه منفعل بلکه رسانه‌ی فعال میان امر مادی و امر قدسی است.

از دیدگاه کلینمن (۱۹۸۰)، این تجربه نمونه‌ای روشن از مدل فرهنگی درمان است؛ یعنی درمان زمانی رخ می‌دهد که نظام فرهنگی بتواند رنج را در قالب نمادهایی قابل تجربه بازنویسی کند. نذر غذایی دقیقاً این ساختار را دارد در آن، رنج فردی از طریق کنش مادی و گروهی، در نماد غذا ترجمه می‌شود و از مسیر بدن و اشتراک، به معنای شفا تبدیل می‌گردد. همچنین، از منظر نمادگرایی گیرتز (۱۹۷۳)، غذا در این آیین، «متن فرهنگی شفا» است؛ زبان بو، رنگ و طعم، حکم نشانه‌هایی را دارد که معنا را نه از طریق منطق ذهنی، بلکه از طریق تجربه‌ی حسی و بدن‌مند منتقل می‌کنند. در نتیجه، شفا در اینجا نه بازگشت بدن به سلامت بلکه بازگشت بدن به مدار معناست؛ یعنی لحظه‌ای که ماده‌ی خوراکی مقدس، در بدن فرد ادغام می‌شود و او احساس می‌کند به آرامش و هم‌ترازی درونی رسیده است.

مضمون مزبور آشکار می‌سازد که در آیین نذر، بدن خود میدان شفا است نه جایگاه دریافت نیرو، بلکه بخشی از زنجیره‌ی تعامل میان عمل پخت، ماده‌ی خوراکی و باور شفابخش است. این تحلیل نشان می‌دهد که غذا چگونه نقش واسطه‌ای فعال برای عبور انرژی معنوی و تجسد ایمان در قالب تجربه‌ی جسمانی را بازی می‌کند؛ امری که نه تنها از نظر انسان‌شناسی شفا، بلکه از منظر نمادشناسی آیین، یکی از بنیادی‌ترین سازوکارهای پیوند فرهنگ و مادیت در فرآیند درمان به شمار می‌رود.

• نذر در آیین‌های گذار و تنظیم باروری

در روایت زنان نذرکننده، نذر اغلب در پی تجربه‌هایی از انتظار، ازدواج، بارداری، زایمان یا ناباروری پدیدار می‌شود؛ لحظاتی که زیست‌زانه در مرز میان «کمبود» و «تولد»، «اضطراب» و «امید» قرار دارد. از دید انسان‌شناسان آیین، این لحظات دقیقاً همان نقاط گذار هستند؛ دوره‌هایی میان دو وضعیت تثبیت‌شده از هویت و بدن، که نیازمند آدابی برای عبور امن از بحران محسوب می‌شوند.

در این بستر، نذر ابزار آیینی‌ای است برای مدیریت نظم باروری و گذار زیستی. غذاهای خاص (مانند آش رشته، حلیم، یا شله‌زرد) نه فقط نشانه‌ی درخواست فرزند یا سلامت باروری‌اند، بلکه حامل نیت برای بازگرداندن بدن زن به نظم طبیعی و معنوی خویش هستند. عمل پخت نذر در این موقعیت‌ها، نوعی مناسک بدن‌سازی امید است؛ یعنی زن، از طریق تماس با ماده غذایی، دعا، پخت و تقسیم آن، تجسمی آیینی از چرخه‌ی زایش و بازتولید می‌آفریند. بنابراین نذر در موضوع باروری، ساختار نمادینی است که بدن، باور و جامعه را در یک شبکه‌ی تبادل مقدس برای بازسازی مرزهای بحران زنانه پیوند می‌دهد.

(مرضیه، ۴۰ ساله، کرمان، ۱۴۰۳): «تا وقتی خدا به ما بچه‌ای نده، نذر ما تمام نمی‌شود. این نذر فقط برای من نیست، برای این است که بتوانم وارد مرحله جدیدی از زندگی بشوم و جامعه منو بپذیره».

این روایت مصاحبه‌شونده، نقطه‌ی تلاقی بنیادین میان امید زیستی و تکلیف فرهنگی در تجربه‌ی زنان نذرکننده را آشکار می‌سازد. عبارت «تا وقتی خدا به ما بچه‌ای نده، نذر ما تمام نمی‌شود»، بر ماهیت پیمان نامحدود و مشروط تأکید دارد؛ نذر نه یک عمل یک‌باره، بلکه یک فرآیند تعهدآور است که تنها با تحقق کامل هدف غایی (تولید نسل) خاتمه می‌یابد. این امر، ساختار نذر را از یک عمل خیرخواهانه صرف به یک قرارداد ضروری هستی‌شناختی ارتقا می‌دهد.

جمله‌ی دوم، یعنی «بتوانم وارد مرحله جدیدی از زندگی بشوم»، مستقیماً با نظریه‌ی آیین‌های گذار همخوانی دارد. ناباروری یا تأخیر در فرزندآوری، زن را در وضعیت آستانگی قرار می‌دهد؛ یعنی خارج از وضعیت تثبیت‌شده‌ی هویتی مادر(زن متأهل بچه دار). نذر، در اینجا، به مثابه‌ی ماده‌ای واسط عمل می‌کند که امکان عبور امن از این وضعیت نامعین و پر از اضطراب را فراهم می‌آورد تا فرد به وضعیت پسین (مرحله‌ی جدید) وارد شود.

اهمیت نهایی در بخش «و جامعه منو پذیره» نهفته است. این بخش نشان می‌دهد که نذر و شفا، کارکردی صرفاً فردی یا معنوی ندارند، بلکه به شدت اجتماعی و هنجاری هستند. در بافت فرهنگی مورد مطالعه، هویت کامل زن اغلب در گرو نقش مادری تعریف می‌شود. بنابراین، نذر به ابزاری برای مهندسی مشروعیت اجتماعی بدل می‌شود؛ زنی که نذر می‌کند، نه تنها از خدا طلب شفا می‌کند، بلکه از جامعه نیز برای پذیرش جایگاه جدیدش، کسب مشروعیت می‌کند. این امر، تحلیل ما از نذر به عنوان «نظام درمانی نمادین و زن‌محور» را تقویت می‌کند، چرا که شفا در اینجا همزمان شامل ترمیم بدن (دریافت فرزند) و ترمیم جایگاه اجتماعی (پذیرش توسط جمع) است. غذا در این میان، مادی‌ترین و قابل توزیع‌ترین حامل این پیام دوگانه (شفا و پذیرش) است.

در سطح تحلیلی، نذرهای مرتبط با باروری مصداق روشن آیین‌های گذار در معنای ویکتور ترنر (۱۹۶۹) هستند؛ زیرا لحظه‌هایی را سامان می‌دهند که بدن زن در حالت «آستانگی» قرار دارد — نه به معنای صرف زیستی، بلکه به عنوان وضعیت فرهنگی گذار از کمبود به کمال، از اضطراب به رهایی. طبق منطق ترنر، آیین گذار ساختاری همزمان از «جدایی، آستانگی و بازپیوستن» می‌سازد. در روایت زنان کرمانی، این ساختار به وضوح بازتاب دارد: جدایی: زن از وضعیت معمول جدا می‌شود (بانیت یا نذرکردن برای بارداری یا سلامت فرزند). آستانگی: غذا پخته و در حال دعا یا ذکر متبرک می‌شود؛ بدن در حالت تعلیق میان نقص و امید قرار می‌گیرد. بازپیوستن: پس از انجام نذر و تقسیم سفره، زن احساس بازگشت به نظم طبیعی، آرامش و پیوستن دوباره به جریان زندگی دارد.

فرآیند آیینی در این مضمون، نه فقط نوعی نیایش، بلکه مکانیزم فرهنگی تنظیم بدن است. زن از رهگذر این کنش، اضطراب نسبت به کنترل باروری و آینده را به نظم نمادین می‌برد: ماده‌ی غذایی، به زبان نمادین توان زایش و بخشندگی ترجمه می‌شود. به باور مری داگلاس (۱۹۶۶)، آیین‌ها وظیفه‌ی اصلی‌شان حفظ مرزهای پاکی و نظم بدنی است. در اینجا نیز نذر، بدن و باروری را از هرج و مرج اضطراب‌آلود به چارچوبی مقدس و قابل پیش‌بینی منتقل می‌کند.

از سوی دیگر، در منطق گیرتز، آیین نذر در این موقعیت نوعی روایت فرهنگی درباره‌ی «زندگی، تولد و تداوم معنا» است؛ یعنی عمل پخت و توزیع غذا نه فقط ابراز دعا بلکه شیوه‌ی بازنمایی و بازسازی توان باروری و تداوم اجتماعی است. هر خوراک در این زمینه حاوی دلالت‌های باروری است: از جنس انتخاب ماده خام (حبوبات، گندم، شیر)، رنگ طلایی یا سفید (نشانه‌ی زندگی و پاکی)، تا ظرفیت بخشیدن و تغذیه جمعی. بدین ترتیب، نذرهای مربوط به تنظیم باروری، نمونه‌ی برجسته‌ای از بدن‌مندی مقدس هستند، سازوکارهایی که از طریق ماده، نظم زیستی زن را با نظم قدسی هماهنگ می‌کنند. از نگاه مردم‌نگاری، این تجربه‌ها نشان می‌دهد که آیین در عمل نه تنها بازسازی معنایی بحران است، بلکه به عنوان درمان نمادین-سوماتیک عمل می‌کند، بدن را به نظام معنا پیوند می‌دهد و از رهگذر اشتراک غذایی، تجربه‌ی قدرت و همبستگی را تقویت می‌کند.

• خوراک نذری در مقام واسطه نظم‌دهنده روابط میان فردی

خوراک نذری، فراتر از یک عمل خیرخواهانه یا یک کنش صرفاً مذهبی، به مثابه یک عمل اجتماعی درونی‌شده در فرهنگ عمل می‌کند که وظیفه‌ی اساسی آن، ترمیم و نظم‌بخشی به شبکه‌های اجتماعی متزلزل شده یا نیازمند تقویت است. در آیین سفره‌های نذری، فرآیند پخت و توزیع غذا به صورت نظام‌مند یک مکانیسم تبادل متقابل را در جامعه فعال می‌سازد. هنگامی که فرد یا خانواده‌ای نذری را طبخ کرده و میان همسایگان، بستگان یا نیازمندان توزیع می‌کند، این کنش صرفاً به معنای اتمام یک وظیفه خیر نیست؛ بلکه به معنای سرمایه‌گذاری فعال بر روی روابط میان‌فردی تلقی می‌شود. این عمل، یک ارزش نمادین فوق‌العاده به غذا می‌افزاید که آن را کاملاً از یک کالای مصرفی عادی متمایز می‌سازد. این ارزش نمادین از طریق چند کارکرد کلیدی نمود می‌یابد: فعال‌سازی تعهدات اجتماعی: توزیع نذر به طور مداوم، تعهدات متقابل و حقوق و وظایف اجتماعی نهفته در ساختار جامعه را یادآوری می‌کند. این عمل به کسانی که بنا به هر دلیلی از شبکه‌ی اصلی حمایت خارج شده‌اند، این اطمینان را می‌دهد که همچنان عضوی از

جماعت محسوب می‌شوند. فراتر رفتن از فقر مادی: دریافت‌کننده خوراک نذری، با دریافت آن، صرفاً احساس بدهکار بودن مادی نمی‌کند؛ بلکه خود را در یک شبکه‌ی مراقبت نمادین و حمایتی می‌یابد که احترام و جایگاه او را در برابر دیگران تثبیت می‌کند. بازسازی همبستگی: عمل مشترک آشپزی (در صورت وجود مشارکت) و مصرف، فضایی عاری از قضاوت ایجاد می‌کند. در این فضا، افراد بر اساس هویت آیینی مشترک و نه صرفاً جایگاه اقتصادی یا قدرت مادی، در کنار هم قرار می‌گیرند و این هم‌نشینی جمعی، زمینه‌ساز بازسازی انسجام اجتماعی در لحظات آسیب‌پذیر می‌شود. می‌توان گفت، خوراک نذری در این بافتار، به مثابه‌ی یک «لب اجتماعی» عمل می‌کند که شکاف‌های احتمالی در روابط انسانی را پر کرده و یک الگوی رفتاری قابل قبول و مشروع برای تعاملات جمعی، به ویژه در لحظات بحرانی وجودی یا اجتماعی، فراهم می‌سازد.

(حسن، ۴۸ ساله، کرمان، ۱۴۰۳): «ما سه سال بود که با هم صحبت نمی‌کردیم. وقتی برای شفای مادر بزرگ نذر پختیم و همه سر یک سفره نشستیم، انگار آن ترک‌ها ترمیم شد. غذا آمد و ما را دوباره به هم وصل کرد.»

روایت مصاحبه‌شونده فوق سه محور اصلی را در تحلیل نقش اجتماعی نذر آشکار می‌سازد: بحران گسست، مداخله‌ی آیینی (نذر)، و ترمیم مبتنی بر ماده (غذا). اشاره به «سه سال صحبت نکردن» نشان‌دهنده‌ی یک گسست طولانی‌مدت در شبکه‌ی خانوادگی است. این گسست، نمادی از فروپاشی تعهدات و حقوق متقابل میان اعضای خانواده است که در غیاب یک آیین مشترک، به حال خود رها شده بود. این وضعیت، یک اضطراب اجتماعی-خانوادگی ایجاد می‌کند. نذر شفای مادر بزرگ به عنوان نقطه‌ی عطفی عمل می‌کند که توجه جمع را از کانون درگیری‌ها (علت سکوت) به یک هدف مقدس و مشترک (شفا) معطوف می‌سازد. این امر یک فضای خنثی ایجاد می‌کند که در آن، افراد می‌توانند بدون نیاز به مذاکره مستقیم بر سر دلایل اختلاف، گرد هم آیند. نیت خیر (شفا)، مجوزی قوی برای ورود مجدد به عرصه‌ی تعامل اجتماعی فراهم می‌آورد. مهم‌ترین بخش، نقش خود غذا و عمل «نشستن سر یک سفره» است، زن گوینده به وضوح اعلام

می‌کند: «غذا آمد و ما را دوباره به هم وصل کرد». این نشان می‌دهد که غذا خود عامل اتصال بوده است. غذا، پیامد نیت مقدس و انرژی جمعی بود که از طریق فرایند پخت و توزیع فعال شده بود. نشستن کنار هم و مصرف همزمان یک خوراک واحد، یک تجربه‌ی سوماتیک (جسمانی) مشترک را رقم می‌زند. این تجربه‌ی جسمانی همزمان، تعاملات ذهنی و احساسی را همزمان با هم هماهنگ می‌کند. وقتی افراد چیزی را از یک منبع واحد مصرف می‌کنند، مرزهای جدایی‌شان به طور نمادین ذوب می‌شود. با خوردن نذر، هر یک از اعضای خانواده ناخودآگاه وارد چرخه‌ی تبادل نمادین شدند. دریافت آن هدیه (غذا)، یک تعهد اخلاقی برای پذیرش مجدد فرد گسسته در شبکه‌ی خانوادگی را فعال می‌کند که قوی‌تر از هر گفت‌وگوی مستقیم و آشتی‌جویانه‌ای است که شاید در حالت عادی امکان‌پذیر نبود. این گزاره مصاحبه، گویای آن است که در بافت فرهنگی مورد مطالعه، آیین نذر غذایی، ابزاری قدرتمند برای تنظیم مجدد شبکه‌ی روابط درون‌خانوادگی است. غذا نه تنها در شفا (هدف اصلی نذر) نقش دارد، بلکه به عنوان یک ابزار نمادین عملیاتی عمل کرده و با فعال‌سازی یک بستر مشترک آیینی، شکاف‌های اجتماعی را ترمیم و انسجام از دست رفته را از طریق یک عمل مادی دارای بار قدسی، به جامعه بازمی‌گرداند.

این مضمون به خوبی با نظریه‌ی ای که بر نقش آیین در تثبیت ساختار اجتماعی تأکید دارد، قابل تبیین است. نذر در اینجا نقشی بیش از شفای فردی ایفا می‌کند؛ تبدیل به ابزاری برای تنظیم و مدیریت جامعه می‌شود.

از منظر دورکیم (۱۹۱۲)، آیین‌ها نه تنها تجلی نیروی جمعی جامعه‌اند، بلکه سازوکاری برای بازتولید و تثبیت روابط اجتماعی محسوب می‌شوند. سفره نذری نمونه‌ای بارز از این کارکرد است؛ زیرا با گردهم آوردن افراد از طبقات، جنسیت‌ها و موقعیت‌های متفاوت، یک وجد جمعی ایجاد می‌کند که در آن مرزهای تفاوت‌های فردی موقتاً محو می‌شوند. این تجربه آیینی، همبستگی مکانیکی را از طریق شباهت‌های مشترک (اشتراک در باورها و ارزش‌ها) و همبستگی ارگانیک را از طریق وابستگی متقابل (نیاز

دریافت‌کننده به توزیع‌کننده و بالعکس) تقویت می‌کند. خوراک نذری در این میان نقش واسطی ایفا می‌کند؛ یعنی ماده‌ای مادی که به واسطه آیین، به حامل معنا و پیوند اجتماعی بدل می‌شود. عمل توزیع غذا نه تنها یک کنش خیرخواهانه، بلکه بازنمایی نمادین رابطه متقابل میان اعضای جامعه است. دریافت‌کننده با پذیرش غذا، در شبکه‌ای از روابط اجتماعی و اخلاقی وارد می‌شود و توزیع‌کننده با بخشش غذا، جایگاه خود را در این شبکه تثبیت می‌کند. بدین‌سان، نذر غذایی به‌طور مداوم یادآور نیاز متقابل افراد به یکدیگر است و از طریق بازتولید این وابستگی، مانع فروپاشی ساختار اجتماعی می‌شود.

از این منظر، خوراک نذری را می‌توان واسطه نظم‌دهنده روابط میان فردی دانست؛ زیرا هم روابط خانوادگی و هم روابط اجتماعی گسترده‌تر را ترمیم و تقویت می‌کند. سفره مشترک، فضایی نمادین برای تجدید پیمان اجتماعی است؛ جایی که افراد نه صرفاً به‌عنوان مصرف‌کننده غذا، بلکه به‌عنوان اعضای یک کل اجتماعی بازشناخته می‌شوند. این فرآیند، انسجام اجتماعی را در سطح خرد (خانواده و محله) و کلان (جامعه) بازتولید کرده و نشان می‌دهد که آیین نذر غذایی، همان‌گونه که دورکیم تأکید می‌کند، تجلی نیروی جمعی جامعه و ضامن بقای آن است. از منظر دورکیم، خوراک نذری در این آیین به‌عنوان سوخت نمادین عمل می‌کند که پیوندهای در حال از هم گسستن خانواده را دوباره به هم می‌دوزد.

• اقتصاد اخلاقی نذر: سرمایه‌گذاری در آینده فراتاریخی

اقتصاد اخلاقی نذر به این معناست که عمل نذر را نمی‌توان صرفاً یک کنش فردی یا مذهبی دانست، بلکه باید آن را در چارچوب مبادلات اجتماعی و اخلاقی فهم کرد. در این نگاه، نذر نوعی سرمایه‌گذاری است که فرد با انجام آن، نگرانی‌ها و ریسک‌های مادی و روزمره خود را به حوزه‌ای قدسی منتقل می‌کند. فرد با نذر کردن، بدهی‌ها، مشکلات مالی یا اضطراب‌های آینده را به یک نظام معنوی واگذار می‌کند و در مقابل، انتظار پاداش یا گشایش در زندگی دنیوی و اخروی دارد. به همین دلیل، نذر به‌عنوان یک

سرمایه‌گذاری اخلاقی عمل می‌کند که ارزش آن نه در بازار مادی، بلکه در شبکه‌ای از تعهدات قدسی و معنوی سنجیده می‌شود.

(عطیه، ۵۱ ساله، کرمان، ۱۴۰۴): « بدهی سنگینی داشتیم. گفتم خدایا، اگر این مشکل حل شود، جبران می‌کنم. آن وقت بدهی تبدیل می‌شود به یک دین اخلاقی به خدا، و دیگر فشار مالی اذیت نمی‌کند چون وظیفه‌ام را انجام داده‌ام».

روایت مصاحبه نشان می‌دهد که فرد بدهی سنگین خود را از سطح اقتصادی به سطحی اخلاقی و معنوی منتقل کرده است. او با نذر کردن، فشار مالی را به یک «دین اخلاقی به خدا» بازتعریف می‌کند و بدین‌سان بار روانی ناشی از بدهی را سبک‌تر می‌سازد. این بازتعریف، نمونه‌ای روشن از کارکرد آیین در مدیریت اضطراب و بازسازی نظم روانی-اجتماعی است؛ زیرا فرد با واگذاری مشکل به امر متعالی، احساس می‌کند وظیفه‌اش را انجام داده و دیگر تحت فشار مالی قرار ندارد. در این فرآیند، نذر به‌عنوان یک قرارداد نمادین عمل می‌کند که جایگزین قرارداد مالی می‌شود و فرد را در شبکه‌ای از تعهدات قدسی قرار می‌دهد. چنین تجربه‌ای مصادیقی از اقتصاد اخلاقی است که در آن مبادلات مادی به سرمایه‌گذاری معنوی تبدیل می‌شوند. بدهی مالی، به‌جای آنکه صرفاً فشار اقتصادی باشد، به فرصتی برای ایجاد رابطه اخلاقی با خداوند بدل می‌شود و این رابطه نوعی بیمه روانی فراهم می‌آورد که فرد را از اضطراب ناشی از بدهی رها می‌سازد. در نتیجه، آیین نذر غذایی نه تنها یک عمل مذهبی، بلکه سازوکاری فرهنگی-اقتصادی است که بحران‌های مالی را به تجربه‌ای معنوی و آرامش‌بخش تبدیل می‌کند و فرد را در مسیر سرمایه‌گذاری اخلاقی برای آینده‌ای فراتاریخی قرار می‌دهد.

از منظر نظریه اقتصاد اخلاقی که توسط تامپسون (۱۹۷۱) و اسکات (۱۹۷۶) مطرح شده، مبادلات اجتماعی همواره در چارچوبی اخلاقی و فرهنگی معنا می‌یابند. نظریه اقتصاد اخلاقی نذر پل ارتباطی میان بحران‌های اقتصادی-مادی و واکنش‌های اخلاقی-نمادین است. همانند اقتصاد اخلاقی تامپسون، نذر واکنشی به خروج شرایط از تعادل اخلاقی است. و مانند اصل بقای اسکات، نذر به‌عنوان ابزاری برای تأمین حداقل سطح

اطمینان روانی عمل می‌کند. تبدیل فشار مالی به دین اخلاقی، در واقع جایگزینی یک ریسک غیرقابل کنترل (بدهی) با یک تعهد کنترل‌شده و قدسی (نذر) است که نتیجه‌اش اطمینان و امید معنوی است؛ این همان جوهره اقتصادی است که در آن، سرمایه‌گذاری اخلاقی بر ریسک‌های مادی پیروز می‌شود.

نذر غذایی دقیقاً در این چارچوب قرار می‌گیرد؛ زیرا فرد با بخشش غذا، نوعی معامله نمادین با امر قدسی انجام می‌دهد. این معامله نه بر اساس سود مادی فوری، بلکه بر پایه اعتماد به نظام معنوی و انتظار پاداش در آینده است. در آیین نذر، غذا به عنوان سرمایه نمادین عمل می‌کند. توزیع آن به دیگران، همزمان دو کارکرد دارد: در سطح اجتماعی، روابط اخلاقی و همبستگی جمعی را تقویت می‌کند. در سطح فردی، اضطراب‌های مالی و نگرانی‌های آینده را به حوزه‌ای فراتاریخی منتقل می‌سازد. به این ترتیب، نذر غذایی را می‌توان نوعی بیمه‌نامه اخلاقی دانست که فرد با پرداخت هزینه‌ای مادی (تهیه و پخت غذا)، امنیت روانی و امید معنوی برای آینده کسب می‌کند. این سرمایه‌گذاری در آینده فراتاریخی، نشان می‌دهد که آیین نذر نه تنها یک عمل مذهبی، بلکه سازوکاری اقتصادی-فرهنگی است که در آن مبادلات مادی در شبکه‌ای از تعهدات قدسی بازتعریف می‌شوند.

• عمل آیینی در مرزبندی فضا و قلمرو نفوذ

مضمون عمل آیینی در مرزبندی فضا و قلمرو نفوذ، به ویژه در زمینه توزیع غذا و نقش آن به عنوان ابزاری دفاعی و محافظتی، موضوعی عمیق و چندوجهی است. این مضمون به بررسی جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و روان‌شناختی عمل غذایی در قالب نذر می‌پردازد و نشان می‌دهد چگونه این عمل می‌تواند مرزهایی را میان خود و نیروها یا پدیده‌های نامطلوب به وجود آورد. این مضمون نشان می‌دهد که غذا در آیین نذر صرفاً یک ماده مصرفی نیست، بلکه به‌عنوان ابزاری نمادین برای حفاظت و مرزبندی عمل می‌کند. در این چارچوب، غذا نقش دفاعی دارد و مرزهای جسمی، روانی و اجتماعی فرد را از نیروهای نامرئی یا مضر جدا می‌سازد. توزیع غذا در این آیین، نه تنها کنشی

خیرخواهانه، بلکه عملی حفاظتی است که علیه چشم‌زخم و نیروهای بدخواه عمل می‌کند. غذاها در این فرآیند خاصیت تصفیه‌کننده پیدا می‌کنند؛ یعنی مصرف آن‌ها توسط دیگران، قلمرو نذرکننده را تقویت کرده و مرزهای نمادین او را مستحکم‌تر می‌سازد. این امر نشان می‌دهد که آیین نذر غذایی، علاوه بر کارکرد اجتماعی و معنوی، کارکردی حفاظتی و دفاعی نیز دارد.

از منظر انسان‌شناسی، چنین کارکردی بیانگر تلاش جامعه برای مدیریت اضطراب و نااطمینانی از طریق نمادهاست. غذا در اینجا به‌عنوان واسطه‌ای آیینی عمل می‌کند که هم روابط اجتماعی را بازسازی می‌کند و هم قلمرو روانی-اجتماعی فرد را در برابر تهدیدهای بیرونی محافظت می‌نماید. بدین‌سان، عمل آیینی در مرزبندی فضا و قلمرو نفوذ، نمونه‌ای روشن از چگونگی تبدیل یک کنش مادی (پخت و توزیع غذا) به سازوکاری نمادین برای حفاظت و تثبیت نظم فرهنگی است.

(طاهره، ۷۳ ساله، کرمان، ۱۴۰۳): «وقتی نذری می‌دهی، انگار داری یک دیوار دور خانه می‌کشی که چیزی نتواند وارد شود. بوی پیاز داغ و ادویه‌های نذری خودش یک مانع است».

در این مصاحبه، فرد به توصیف عمل نذر به‌عنوان یک اقدام حفاظتی و دفاعی می‌پردازد. جمله «وقتی نذری می‌دهی، انگار داری یک دیوار دور خانه می‌کشی» به وضوح نشان‌دهنده‌ی این است که نذر به‌عنوان یک سازوکار فرهنگی، به منظور ایجاد حس امنیت و حفاظت در برابر نیروهای نامرئی یا ناخواسته صورت می‌گیرد. این عمل نذر به نوعی ایجاد مرز میان فرد و دنیای بیرونی است، جایی که ممکن است خطرات یا انرژی‌های منفی وجود داشته باشند. علاوه بر مفهوم حفاظت، دقت در عبارت «بوی پیاز داغ و ادویه‌های نذری» نیز اهمیت دارد. بوهای مربوط به غذاهای نذری، نه‌تنها تجربه حسی را غنی می‌کند بلکه می‌تواند به ایجاد حس آرامش و دلگرمی کمک کند. این ادویه‌ها و عطرها به‌عنوان علائم فرهنگی و اجتماعی عمل می‌کنند که احساس تعلق به یک گروه را تقویت می‌سازند. بو به‌عنوان یک عنصر مغناطیسی عمل کرده و افراد را به

دور هم جمع می‌کند و این انسجام اجتماعی را بهبود می‌بخشد. عبارت «خودش یک مانع است» به توانایی نذر در ایجاد یک حفاظ روانی و اجتماعی اشاره دارد. نذر به عنوان یک عمل جمعی و فرهنگی، از فرد در برابر چالش‌های زندگی و نیروهای منفی محافظت می‌کند و به نوعی احساس حفاظت را در او ایجاد می‌کند. این عمل نه تنها به تغذیه جسم ساکنان بلکه به تأمین آرامش روانی کمک می‌کند و نوعی تطابق درونی و اجتماعی را تقویت می‌کند.

در نهایت، این مصاحبه تصویر روشنی از نذر به عنوان یک آیین فرهنگی-اجتماعی ارائه می‌دهد که علاوه بر تأمین نیازهای مادی، به تقویت روابط اجتماعی و حس امنیت روانی افراد نیز می‌انجامد. سازگاری بین دیوار محافظتی و بوی خوش غذا، نمایانگر چگونگی تعامل مذهبی و فرهنگی با زندگی روزمره است. بدین ترتیب، نذر به عنوان یک سازوکار فرهنگی نه تنها مرزهای فیزیکی و روانی را مشخص می‌کند بلکه به تشکیل هویت جمعی و تقویت معانی روان‌شناختی در زندگی اجتماعی کمک می‌کند.

نظریه مری داگلاس در کتاب طهارت و خطر (۱۹۷۲)، مبنی بر چگونگی بازتولید نظم اجتماعی و فرهنگی از طریق مرزبندی نمادین میان «پاک» و «ناپاک»، چارچوبی مناسب برای تحلیل آیین نذر، به‌ویژه در مضمون «عمل آیینی در مرزبندی فضا و قلمرو نفوذ»، فراهم می‌آورد. داگلاس تأکید می‌کند که جوامع برای حفظ نظم و امنیت خود، قواعد و معانی نمادینی خلق می‌کنند. در آیین نذر، این امر به طور واضحی نمایان است؛ آشپزخانه نذری از فضای عادی متمایز شده و تبدیل به یک فضای آیینی می‌شود. با رعایت آداب دقیق در پخت و تقسیم غذا (از شست‌وشو تا رعایت قواعد خاص)، این فضا قدسی‌سازی شده و مرزهای آن از جهان عادی تفکیک می‌گردد. این فرآیند، همان نظم نمادین است که طی آن یک مکان عادی، به قلمرویی مقدس با مرزهایی مشخص تبدیل می‌شود.

در این بستر، غذا دیگر صرفاً ماده‌ای برای مصرف نیست، بلکه به یک ابزار نمادین برای دفاع و مرزبندی تبدیل می‌شود. این عمل آیینی مرزهایی را بین نذرکننده و نیروهای

نامطلوب، تهدیدها، یا چشم‌زخم ایجاد می‌کند. توزیع غذا در نذر، یک اقدام حفاظتی محسوب می‌شود که به فرد امنیت روانی می‌بخشد. هنگامی که خوراک نذری میان دیگران تقسیم می‌شود، این عمل دو کارکرد همزمان را برآورده می‌سازد: تقویت روابط اجتماعی: بخشش و تقسیم غذا، شبکه اخلاقی و انسجام جمعی را تقویت می‌کند. تقویت قلمرو نذرکننده: مصرف غذا توسط دیگران، خاصیت تصفیه‌کننده آن را فعال کرده و قلمرو روانی-اجتماعی نذرکننده را مستحکم‌تر می‌سازد. این عمل نمادین، مرزهای روانی و اجتماعی نذرکننده را در برابر نیروهای بیرونی تقویت می‌کند.

بدین ترتیب، آیین نذر نمونه‌ای برجسته از بازتولید نظم فرهنگی است که در آن، مرزهای پاکی و خطر به‌طور محوری توسط غذا و سفره آیینی تعریف می‌شوند. این مرزبندی، نه تنها فرد را از تهدیدهای نامرئی محافظت می‌کند، بلکه جامعه را در شبکه‌ای از معانی مشترک و پیوندهای اخلاقی به هم می‌پیوندد و هویت جمعی را تثبیت می‌نماید.

• پیوستگی آیینی و میراث خانوادگی به عنوان شرط برکت

در تحلیل مردم‌نگارانه‌ی کارکرد شفابخش غذا در آیین سفره‌های نذری، برکت فراتر از یک پدیده‌ی مادی است و به عنوان مؤلفه‌ای حیاتی در استمرار معنوی و اخلاقی تجربه‌ی زیسته تعریف می‌شود. این برکت حاصل تصادف یا نیتی گذرا نیست، بلکه به‌طور بنیادین وابسته به پیوستگی آیینی و حفظ میراث خانوادگی است؛ سازوکاری که نظم فرهنگی را بازتولید کرده و مرزهای نمادین را در گذر زمان تقویت می‌کند. از منظر نظری، تداوم در اجرای نذر، سنگ‌بنای بازتولید نظم قدسی است. باور عمومی بر آن است که هرگونه وقفه در این توالی، نه تنها اثر مطلوب آیین را کاهش می‌دهد، بلکه پیوند معنوی شکل‌گرفته را نیز مخدوش می‌سازد. استمرار آیین، در قالب تکرار دقیق الگوهای عملیاتی - از آماده‌سازی مواد اولیه تا آداب توزیع - فضایی متفاوت از روزمرگی می‌آفریند و آن را به قلمرویی مقدس ارتقا می‌دهد.

میراث خانوادگی نیز به عنوان حامل حافظه‌ی مقدس عمل می‌کند. این میراث تنها در دستور پخت یا ظروف قدیمی خلاصه نمی‌شود؛ بلکه در روایت‌های شفاهی و تجربه‌های منتقل شده از نسلی به نسل دیگر نهفته است. تکرار نذر به شیوه‌ی گذشتگان، عمل فردی را به بخشی از زنجیره‌ی تاریخی و خویشاوندی بدل می‌سازد و بدین ترتیب، نذر به بازتولید هویت خانوادگی در ساحت معنوی تبدیل می‌شود. در این نظام باور، برکت محصول نهایی استمرار است. تنها زمانی که آیین در قالب میراثی حفظ و در زمان حال بازآفرینی شود، نیروی شفابخش آن فعال می‌گردد. این وفاداری به سنت‌های گذشته، نوعی قرارداد معنوی با زمان است که تضمین می‌کند نظم قدسی پابرجا بماند. افزون بر این، پیوستگی آیینی کارکرد اجتماعی مهمی دارد؛ زیرا با مشارکت اعضای خانواده در کنشی مقدس مشترک، شبکه‌های خویشاوندی تقویت شده و ارزش‌های اخلاقی و دینی به نسل‌های جوان‌تر منتقل می‌شود.

(زهر، ۶۵ ساله، کرمان، ۱۴۰۳): «مادرم همیشه می‌گفت اگر نذر را قطع کنیم، بلا سر بچه‌هایمان می‌آید. ما می‌پزیم نه به خاطر اینکه نذری بخواهیم، بلکه به خاطر اینکه آن برکتی که از قدیم آمده قطع نشود».

نقل قول مصاحبه شونده به شکلی موجز، هسته‌ی مرکزی تحلیل مردم‌نگارانه از آیین‌های نذر را تأیید می‌کند و محورهای ترس از گسست آیینی و برکت به مثابه استمرار میراث را به هم پیوند می‌دهد. این جمله نشان می‌دهد که در نظام باور این کنشگران، برکت از مفهوم پاداش صرف خارج شده و به نیروی حفاظتی و ضامن بقا تبدیل شده است. بخش اول نقل قول، با تأکید بر اینکه «اگر نذر را قطع کنیم، بلا سر بچه‌هایمان می‌آید»، مستقیماً به کارکرد پیشگیرانه نظم قدسی اشاره دارد؛ مادر به عنوان انتقال‌دهنده‌ی میراث، مرزهای نمادین را با تهدید به ورود آشفستگی (بلا) بر نسل بعد تعیین می‌کند و بدین وسیله، عمل به آیین را از یک انتخاب به یک الزام نسلی تبدیل می‌سازد که تداوم آن، سلامت ساختار خانواده را تضمین می‌کند. اما بخش دوم، یعنی «ما می‌پزیم نه به خاطر اینکه نذری بخواهیم، بلکه به خاطر اینکه آن برکتی که از قدیم آمده قطع نشود»،

جوهر فهم گوینده از ماهیت برکت را روشن می‌سازد. این کنش، دیگر واکنشی به نیاز فعلی نیست، بلکه یک تعهد فعال به تداوم حافظه‌ی فرهنگی و خانوادگی است؛ یعنی عمل پخت‌وپز در واقع بازتولید پیوند با گذشته و تضمین جریان یافتن این منبع معنوی برای آیندگان است. در نتیجه، این مصاحبه به وضوح نشان می‌دهد که پیوستگی آیینی در این بافت، مترادف با حفظ هویت و محافظت از ساختار خانواده در برابر هرگونه انقطاع است و برکت، حاصل این تعهد به استمرار و وفاداری به میراث مقدس محسوب می‌شود.

مضمون پیوستگی آیینی و میراث خانوادگی به‌عنوان شرط برکت، در واقع تقاطع نگاه مهم جامعه‌شناسی و مردم‌شناسی را به نمایش می‌گذارد که همگی بر ضرورت تداوم عمل برای حفظ معنا تأکید دارند. این پایداری با دیدگاه امیل دورکیم (۱۹۱۲) درباره آیین به‌عنوان سازوکار تداوم سنت کاملاً همسو است؛ آیین‌ها با فراخوانی مؤمنین به گرد هم آمدن در یک فضای مقدس و اجرای کنش‌های مشترک، انرژی جمعی را شعله‌ور ساخته و جامعه را از طریق تجربه‌ی مشترک امر مقدس، بازسازی می‌کنند و بدین ترتیب، انسجام اخلاقی و فرهنگی را به صورت ادواری احیا می‌نمایند. با این حال، این پایداری معنای دیگری نیز دارد که توسط مری داگلاس قابل تبیین است. داگلاس بر این باور است که آیین‌ها نقش اساسی در نظم‌بخشی به واقعیت ایفا می‌کنند؛ کنش‌های آیینی مانند نذر، عناصری را که ممکن است در زندگی روزمره نامرتب یا نامتجانس تلقی شوند، در یک چارچوب معنایی مقدس قرار می‌دهند. استمرار نذر، بنابراین، صرفاً یک سنت‌گرایی نیست، بلکه تجدید بازتولید نظم نمادین است؛ هر بار که آیین اجرا می‌شود، مرزهای میان پاک/ناپاک، مجاز/نامجاز و منظم/نامنظم مجدداً تثبیت شده و از نفوذ آشفتگی (آنتروپی فرهنگی) جلوگیری می‌شود. از این منظر، پایداری آیینی در نذر، یک استراتژی پیچیده است که همزمان، نیاز دورکیم به انسجام جمعی و نیاز داگلاس به نظم نمادین را برآورده می‌سازد.

• سیمای معنایی غذا: رمزگشایی از زبان نمادین نذر

مضمون محوری «سیمای معنایی غذا: رمزگشایی از زبان نمادین نذر» فرض را بر این می‌گذارد که خوراک در بافت آیین، کارکرد زیستی اولیه خود را از دست داده و به یک «متن مقدس» تبدیل می‌شود؛ متنی که از طریق یک زبان نمادین منسجم، پیام‌های خود را به جامعه و قلمرو امر متعالی منتقل می‌کند. این رمزگشایی نیازمند تلفیق مفاهیم نشانه‌شناسی با انسان‌شناسی ساختارگرا است.

در این بستر، غذا به عنوان یک نشانه‌ی چندوجهی عمل می‌کند؛ هر جزء آن، از انتخاب مواد اولیه تا شیوه طبخ و توزیع، به نشانه‌گذارها تبدیل می‌شوند که دلالت بر مفاهیم انتزاعی دارند. خود غذا در آیین نذر، نماد آشکار برکت، فداکاری و شفقت است و انتقال آن فراتر از صرف مادی بودن، به منزله انتقال انرژی مقدس تعبیر می‌گردد. فرآیند طبخ غذای نذری نیز، نمادی از فداکاری ارادی نذرکننده و انطباق او با قواعد مقدس است، در حالی که توزیع آن، نماد فراگیری و تعمیم برکت در سطح اجتماعی محسوب می‌شود. نقطه تحول غذا نذری در این معنا، گذار از حسی به نمادین است. در سطح حسی، غذا یک ماده فانی و روزمره برای رفع نیاز است؛ اما به محض ورود به چارچوب آیین نذر، با سلب کارکرد اصلی (سیر کردن) و جایگزینی آن با کارکرد نمادین (انتقال برکت)، به ماده‌ای مقدس و پاک ارتقا می‌یابد. در نتیجه، مصرف این غذا دیگر صرفاً تغذیه نیست، بلکه مشارکت فعال در نظم نمادین و تثبیت مرزهای نظم فرهنگی-مذهبی است.

در نهایت، وجه نمادین غذا در آیین نذر نقش حیاتی واسطه‌ی تبادل مقدس را ایفا می‌کند. نذر ماهیتی از معامله متقابل دارد: نذرکننده با ارائه فیزیکی غذا، اراده و اطاعت خود را به ساحت امر متعالی عرضه می‌کند و در مقابل، برکتی معنوی را بازپس می‌گیرد. توزیع این غذا در میان جامعه، نه تنها دایره اثر برکت را گسترش می‌دهد، بلکه هر دریافت‌کننده را به شاهد عینی اجرای موفق آیین بدل می‌سازد و در نتیجه، مشروعیت اجتماعی این قرارداد مقدس را تثبیت می‌کند. بدین ترتیب، سیمای معنایی غذا نشان

می‌دهد که خوراک در نذر از سطح مادی فراتر رفته و تبدیل به ابزاری ملموس برای تداوم و بازتولید پیوستگی آیینی و نظم فرهنگی می‌گردد.

(خدیجه، ۴۵ ساله، کرمان، ۱۴۰۳): « برای من این غذا فقط خوراک نیست؛ انگار

یک متن مقدس است که قصه‌ی ایمان و خانواده را بازگو می‌کند. هر جزء مواد اولیه، از گندم تا روغن، نشانه‌ای از برکت و نیت پاک است و در فرآیند طبخ، به زبان نمادین آیین تبدیل می‌شود. وقتی آن را میان دیگران پخش می‌کنم، احساس می‌کنم برکت گسترده می‌شود و نگرانی‌هایم را با جمع شریک کرده‌ام. دقیقاً، نذر هم میراث خانوادگی ام را زنده می‌کند و هم حس همبستگی اجتماعی را بین ما تقویت می‌کند.»

در این مصاحبه گوینده، نذر و غذای نذری را صرفاً به مثابه خوراک یا عملی روزمره در نظر نمی‌گیرد، بلکه آن را در سطحی معنوی و نمادین تفسیر می‌کند. از نگاه او، هر جزء از مواد اولیه نشانه‌ای از برکت، پاکی نیت و ایمان است و فرآیند طبخ، به آیینی مقدس تبدیل می‌شود که جهان مادی را با معنویت در پیوند قرار می‌دهد. این دیدگاه، غذا را از سطح مادی فراتر می‌برد و به متنی فرهنگی و دینی تبدیل می‌کند که روایتگر باور، خانواده و همبستگی اجتماعی است.

گوینده تأکید دارد که هنگام پخش غذا میان دیگران، احساس گسترده شدن برکت و اشتراک آرامش و نگرانی را تجربه می‌کند. این عمل نمادین، در عین حال که میراث خانوادگی او را زنده نگه می‌دارد، حس وابستگی به جمع و پیوستگی اجتماعی را تقویت می‌کند. نذر در این روایت، نه فقط یک سنت مذهبی، بلکه کنشی انسانی است که میان فرد و جامعه پل می‌زند و ارزش‌های اخلاقی، ایمان و محبت را از محدوده‌ی شخصی به عرصه‌ی عمومی منتقل می‌سازد.

از نظر فرهنگی و انسان‌شناختی، چنین نگرشی نشان‌دهنده‌ی تقدس زندگی روزمره در سنت ایرانی - اسلامی است؛ جایی که اعمال ساده و تکرارشونده، همانند پخت و توزیع غذا، حامل مفاهیم معنوی و آیینی می‌شوند. هنگامی که گوینده غذا را متن مقدس

می‌نامد، مادیت خوراک به نماد ایمان و وحدت تبدیل می‌شود و طبخ آن به آیینی برای حفظ پیوند نسل‌ها و بازآفرینی هویت جمعی بدل می‌گردد.

در نهایت، این گفتار تصویری از نذر به عنوان آیینی چندوجهی ارائه می‌دهد؛ آیینی که هم جنبه‌ی روحانی دارد، هم فرهنگی. نذر برای گوینده راهی است برای ابراز ایمان، آرام‌سازی دل، بازتولید سنت خانوادگی، و حضور فعال در اجتماع. به این ترتیب، عمل پخت و تقسیم غذا از سطح تغذیه به سطح نماد و معنا ارتقا می‌یابد، جایی که از دل عمل ساده‌ی آشپزی، مفاهیم برکت، عشق و همبستگی ظهور می‌کنند.

در پرتو نظریه‌ی نمادگرایی فرهنگی کلیفورد گیرتز (۱۹۷۳)، تحلیل مضمون و مصاحبه‌ی فوق به سطحی عمیق‌تر از معنا و تفسیر می‌رسد. گیرتز بر این باور است که فرهنگ، شبکه‌ای از معانی است که افراد در درون آن زندگی می‌کنند و کنش‌هایشان را از طریق نمادها معنا می‌بخشند. آیین‌ها، غذاها، پوشش‌ها و حتی اعمال روزمره، در نگاه او نه صرفاً رفتارهایی عملی، بلکه متون فرهنگی هستند که باید خوانده و تفسیر شوند. از این منظر، نذر و خوراک نذری یک متن فرهنگی غنی است که چندلایه‌ی معنایی را در خود جای داده است.

در این صورت، مضمون سیمای معنایی و نمادین غذا در عمل نذر همچون تجلی یک نظام نمادین عمل می‌کند. غذا در این بافت، تبدیل به وسیله‌ای برای بیان ارزش‌های بنیادین جامعه می‌شود؛ از جمله ایمان، برکت، همبستگی و استمرار خانوادگی. همان‌گونه که گیرتز تأکید می‌کند، آیین‌ها و نمادها بازتابی از جهان معنایی افراد هستند؛ جهانی که در آن رنج، امید، دعا و پیوند اجتماعی از خلال کنش نمادین ظهور می‌یابد. در نذر نیز هر جزء از مواد خوراک، نشانه‌ای فرهنگی است، و فرآیند طبخ، تمثیلی از تبدیل ماده به معنا است. بدین ترتیب غذا دیگر یک ماده مصرفی فیزیکی نیست، بلکه حامل روایت‌های حیات اجتماعی و تجربه‌های درونی انسان است.

بر اساس نظریه‌ی گیرتز، آیین نذر واجد دو کارکرد هم‌زمان است: از یک سو بازنمایی نظام‌های اعتقادی و عاطفی جامعه، و از سوی دیگر، بازآفرینی همان نظام‌ها در عمل.

فردی که غذا را میان دیگران پخش می‌کند، صرفاً در حال انجام یک کار خیریه نیست؛ بلکه مشغول بازنویسی نمادین رابطه‌ی خود با خدا، خانواده و جامعه است. او از طریق عمل پخت و توزیع، جهان معنوی خود را به جهان اجتماعی ترجمه می‌کند، و این همان چیزی است که گیرتز آن را مدل برای واقعیت و مدل از واقعیت می‌نامد، یعنی فرهنگ هم تصویری از واقعیت است، و هم الگویی برای زیستن در آن.

جدول زیر، مؤلفه‌های اصلی آیین نذر را با توجه به مصاحبه‌های انجام شده بر اساس کارکرد نمادین مواد غذایی دسته‌بندی کرده و ارتباط آن‌ها را با یکی از بزرگترین دغدغه‌های بشری، یعنی مدیریت اضطراب هستی‌شناختی، تبیین می‌کند.

تحلیل ساختار آیینی نذر و کارکرد نمادین غذا (رویکرد گیرتز)

دسته‌بندی/مؤلفه	عنصر تحلیلی (ماده غذایی/مفهوم)	نماد اصلی و تفسیر مردم‌شناختی	کارکرد در مدیریت اضطراب هستی‌شناختی
سیستم نمادین	آیین نذر	سازوکار شناختی- اجتماعی برای مدیریت عدم قطعیت‌ها و اضطراب‌های وجودی.	بازیابی عاملیت فرد در برابر متغیرهای غیرقابل کنترل (بیماری، فقر).
تداوم و بقا	برنج (پلو)	نماد تداوم، فراوانی پایدار و دوام (ریشه در ذخیره‌سازی طولانی مدت).	تضمین استمرار نعمت و امنیت بلندمدت (نماد برکت).
انسجام اجتماعی	آش (رشته)	نماد اتصال، همبستگی، و پیوستگی روابط (ساختار شبکه‌ای رشته‌ها).	ترمیم گسست‌های ارتباطی، حفظ اتحاد خانوادگی و اجتماعی.
پاکسازی و شفا	شله زرد	نماد نور، آگاهی، و پیروزی بر تاریکی (رنگ زرد زعفران).	دفع نیروهای منفی، طلب وضوح روحی و خروج از وضعیت مصیبت.

کارکرد در مدیریت اضطراب هستی‌شناختی	نماد اصلی و تفسیر مردم‌شناختی	عنصر تحلیلی (ماده غذایی/مفهوم)	دسته‌بندی/مؤلفه
تثبیت روانی موفقیت، جشن گرفتن پایان فاز رنج و ورود به آرامش.	نماد جشن پایان سختی و دریافت پاداش (تبدیل آرد سخت به بافت شیرین).	حلوا	تثبیت کامیابی
تأکید بر نیاز به صبر و زمان برای نهادینه شدن ثبات و سلامت بلندمدت.	نماد بنیان‌گذاری، استقامت، و سلامت ساختاری (به دلیل زمان پخت طولانی و مواد متراکم).	آبگوشت	استحکام ساختاری
استفاده برای شروع‌های جدید، رفع نابرابری، و امید به آینده‌ای روشن از دل سکون.	نماد امید، تولد دوباره و قدرت بالقوه (جوانه زدن گندم).	سمنو	زایش مجدد
دفع بلاهای قریب‌الوقوع و تأمین نیازهای بقا.	کفایت روزی و حفظ وضعیت موجود (نیازهای حیاتی اولیه).	نذرهای بنیادین (نان سنگک)	سلسله مراتب نذر
تحقق خواسته‌های فراتر از بقا و رسیدن به رفاه و کمال.	فراوانی، جشن و سخاوت.	نذرهای معالی (پلو مرغ/گوشت)	
پاسخگویی هم‌زمان به ابعاد روحی، عاطفی و تثبیت موفقیت در یک کنش واحد.	استراتژی جامعیت‌بخشی و کاهش ریسک نمادین.	ترکیب نذرها	جمع‌بندی نهایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش

جدول کارکردهای نمائین غذا با توجه به رویکرد گیرتر نشان می‌دهد که غذا در نذر، نه یک فهرست تصادفی، بلکه یک دستورالعمل ساختاری برای مواجهه با جهان است. هر ماده غذایی، کارکردی روان‌شناختی-اجتماعی مشخصی را بر عهده دارد که با

تکیه بر مدل برای واقعیت (که آیین ارائه می‌دهد)، اضطراب‌های ناشی از ناامنی، انزوا، رنج و ناکامی را به شکلی نمادین و قابل هضم، سامان می‌بخشد. این تحلیل، معنایی که گیرتز در جستجوی آن بود را، از سطح ظاهری به ساختار هستی‌شناختی نذر پیوند می‌زند. آیین نذر به مثابه یک شبکه معنایی عمل می‌کند که در آن، مواد غذایی فراتر از ارزش تغذیه‌ای، به متن مقدس تبدیل شده و زبان رمزآلود انسان برای مذاکره با امر نامعلوم را می‌گشایند. این ساختار، مستقیماً به اضطراب هستی‌شناختی (مانند بیماری، فقر و عدم قطعیت) پاسخ می‌دهد و به فرد کمک می‌کند تا عاملیت از دست رفته خود را بازیابد. مواد غذایی در چارچوب نذر، لایه‌های مختلف نیازهای بشری را پوشش می‌دهند؛ از نیازهای بنیادین بقا که با نان سنگک (تأمین کفایت روزی) و برنج (تضمین تداوم نعمت) مدیریت می‌شوند، تا نیازهای عمیق‌تر. آش رشته نماد شبکه پیوستگی اجتماعی است که اضطراب تنهایی را با ترمیم پیوندهای خانوادگی خنثی می‌کند. کارکرد اصلی نذر، تثبیت گذار است؛ شله زرد با رنگ زعفران، نماد پاکسازی و خروج از تاریکی مصیبت است و حلوا با شیرینی خود، پایان موفقیت‌آمیز این گذار و تثبیت روانی آرامش را جشن می‌گیرد. سمنو (تولد دوباره از جوانه) و آبگوشت (استحکام مبنی بر صبر و زمان طولانی) بر روی ابعاد آینده‌نگری و بنیان‌گذاری ثبات بلندمدت تمرکز دارند. نهایتاً، ترکیب نذرها یک استراتژی جامعیت بخشی است؛ نذرکننده با یک کنش واحد، ابعاد روحی، عاطفی و مادی خود را همزمان پوشش داده و با توزیع نمادین، برکت را در جهان خارج بازتاب می‌دهد.

در نتیجه، مضمون «سیمای معنایی غذا: رمزگشایی از زبان نمادین نذر» در روایت مورد نظر، بازتابی از شبکه‌ی پیچیده‌ای از معانی نمادین است که فرهنگ ایرانی - اسلامی در خود پرورانده است. غذا در این معنا، زبانی است برای سخن گفتن از ایمان و رنج، امید و پیوند، و عمل نذر همچون یک آیین بازآفریننده، به تداوم معنویت در زندگی روزمره کمک می‌کند. از این دیدگاه، نذر نه تنها یک کنش مذهبی، بلکه یک متن فرهنگی زنده است که هر بار در طبخ و تقسیم خود، نظام نمادین اجتماع را احیا و بازتولید می‌کند.

۱۱- نتیجه گیری

پژوهش حاضر با تمرکز بر آیین سفره‌های نذری، تلاشی بود برای فهم رابطه‌ی چندوجهی میان تغذیه، امر مقدس در بافت‌های فرهنگی زنان شهر کرمان. مشاهده، مصاحبه و تحلیل مردم‌نگارانه نشان داد که سفره نذری صرفاً یک رویداد مذهبی یا اجتماعی نیست، بلکه نظامی چندلایه از تبادلات مقدس است؛ تبادلی که در آن انرژی، معنا و ماده به گردش درمی‌آیند. غذا در این آیین نه تنها مادیت بی‌جان تغذیه، بلکه حامل نیت، دعا و آرزوی بازسازی توازن قدسی و جسمانی است.

در فرآیند شکل‌گیری و اجرای سفره نذری، زنان جامعه مورد بررسی به عنوان عاملان اصلی آیین، از مرز آشپزی روزمره عبور کرده و به کنشگران فرهنگی و درمانی بدل می‌شوند. بدن، فضا و خوراک در اینجا سه محور اصلی کنش مقدس را تشکیل می‌دهند؛ جایی که هر عنصر غذایی به واسطه‌ی نذر، نیت و دعا بار معنایی تازه‌ای می‌یابد. سفره نذری در این بافتار تبدیل به میدانی میان فرهنگی از بخشیدن و دریافتن می‌شود که در قالب غذا، سلامت را باز می‌گرداند و پیوندهای اجتماعی را ترمیم می‌کند.

نتایج حاصل از این پژوهش نشان می‌دهد که تجربه‌ی شفابخش سفره نذری نه از جنس معجزه، بلکه در نظامی از معنا، مشارکت و باور-تکوین می‌یابد. مشارکت‌کنندگان، چه نذرکننده، چه دریافت‌کننده و چه ناظر همگی در فرآیند بازتولید ایمان سهیم‌اند. غذا با عبور از چرخه‌ی پخت، تبرک، و تقسیم، بدل به زبان الهی می‌شود؛ زبانی که از طریق طعم، بو، و اشتراک، شفای نادیدنی اما عمیق فراهم می‌آورد. این تجربه‌ی شفابخش را می‌توان مصداق عملی نظریه‌ی اقتصاد هدیه مارسل موس دانست؛ جایی که هر بخشش، پاسخی و انرژی بازگشتی در پی دارد و تبادل میان انسان و نیروهای قدسی، نظم اجتماعی را تقویت می‌کند.

از منظر مردم‌شناسی دین، سفره‌های نذری زنان کرمانی نوعی بازتعریف مرز میان امر دنیوی و امر متعالی فراهم می‌آورند. غذا به مثابه‌ی واسطه‌ای میان زمین و آسمان عمل

می‌کند. تغذیه در اینجا نه حاصل نیاز، بلکه وسیله‌ی تجدید رابطه با نیروهای مقدس است. با خلق فضای اشتراک، آیین سفره نذری نظامی از همبستگی و حس جمعی را احیا می‌کند؛ امری که در جامعه‌ی امروز - در میانه‌ی فردگرایی و بحران معنا - همچنان به صورت پنهان، اما قدرتمند، کارکردی درمانگر دارد.

از دیدگاه نظری، می‌توان گفت سفره نذری جامعه مورد پژوهش عرصه‌ی تبلور زیبایی‌شناسی ایمان است؛ جایی که باور در قالب مزه و رنگ غذا جسمیت می‌یابد. حضور غذاهای خاص، رعایت ترتیب چیدمان و پخش همگانی غذا همه گواه آن‌اند که بدن و باور در این آیین به هم می‌پیوندند و شفا به منزله‌ی فرآیند بازسازی توازن نمادین و جسمانی ظاهر می‌شود. این آیین را می‌توان شکلی از درمان فرهنگی دانست که در آن شفای روان، جسم و اجتماع از طریق کنش جمعی و ایمان مجسم در ماده غذا صورت می‌گیرد.

این مطالعه تأیید می‌کند که نذر غذایی در بین زنان شهر کرمان، در واقع یک مهندسی فرهنگی برای مدیریت عدم قطعیت‌های وجودی است. در دنیایی که متغیرهای بنیادین زندگی (بیماری، فقدان، ناملايمات) خارج از کنترل فردی قرار دارند، نذر به عنوان یک مداخله استراتژیک عمل می‌کند. این استراتژی، با تبدیل عدم قطعیت به یک تعهد مشخص و قابل اجرا در قالب طبخ غذا، اضطراب ذاتی ناشی از ناشناخته‌ها را کاهش می‌دهد؛ زیرا فرآیند نذر، ذهن را با یک متغیر قابل کنترل (فرآیند طبخ و توزیع) مشغول می‌سازد. علاوه بر این، توزیع گسترده غذا، همبستگی اجتماعی را در سطح جمعی بازتولید می‌کند. این عمل، نوعی تأیید جمعی بر تحقق یک امر مقدس است که امنیت روانی فرد نذرکننده را نه تنها از طریق امر متعالی، بلکه از طریق شبکه حمایتی مبتنی بر اشتراک‌گذاری (نه صرفاً ترحم) تضمین می‌نماید. به بیان دیگر، سفره نذری نه فقط بازنمایی یک باور مذهبی، بلکه الگویی مردم‌نگارانه از زندگی با امر مقدس است. درون هر لقمه‌ی نذری نه تنها انرژی کالری و مزه، بلکه خاطره، پیوند، نیت و هویت جمعی حضور دارد. این آیین با حفظ تکرار و تداوم خود، حافظ تعادل میان سنت و تغییر است

و یادآور این معنا که غذا، زمانی که با ایمان ترکیب می‌شود، از مرز زیست‌شناسی عبور کرده و به زبان فرهنگی خلق معنا و شفای اجتماعی بدل می‌گردد.

در نهایت، آیین‌های غذایی نظیر سفره نذری باید نه به منزله‌ی بازمانده‌ای سنتی، بلکه به مثابه‌ی سازوکارهای زنده‌ی معنا و سلامت درک شوند. آن‌ها میدان‌هایی‌اند که در آن انسان، تقدس، اجتماع و طبیعت در تبادلی پویا و بازتولیدی قرار می‌گیرند. بنابراین، شفافبخشی در این آیین‌ها محصول واکنش شیمیایی مواد غذایی نیست، بلکه نتیجه‌ی ترکیب نیت، اجتماع و باور است ترکیبی که خود، نذری برای بازسازی جان جمعی و استمرار امر مقدس در زندگی روزمره محسوب می‌شود. در مجموع، این مطالعه نشان داد که سفره نذری زنان کرمانی نمونه‌ای برجسته از ماده‌گرایی مقدس در فرهنگ ایرانی است. این آیین، با جسمیت بخشیدن به باور (غذا)، امکان مقاومت فرهنگی در برابر افول معانی و فرسایش پیوندهای اجتماعی را فراهم می‌آورد. درک این سازوکارها برای فهم پویایی دینداری عامه و نقش محوری زنان در حفظ شبکه‌های معنایی جامعه ضروری است

۱۲- پیشنهادات برای عناوین تحقیقات آتی

مقایسه تطبیقی

- پیشنهاد می‌شود تحقیقات آتی به مقایسه تطبیقی سفره‌های نذری در بافت‌های شهری (مانند کرمان) و بافت‌های روستایی یا عشایری پرداخته شود تا تغییرات در کارکرد اقتصاد هدیه و مدیریت عدم قطعیت در نسبت با ساختار اجتماعی متفاوت، سنجیده شود.
- همچنین می‌توان مقایسه‌ای میان سفره‌های نذری در ایران و کشورهای اسلامی دیگر (مانند عراق یا ترکیه) انجام داد تا تفاوت‌های فرهنگی و آیینی روشن‌تر شود.

تحلیل ساختار معنایی مواد غذایی

- بررسی مردم‌نگارانه عمیق‌تر بر خودِ مواد غذایی (مثلاً تفاوت معنایی میان نذر نان، آش، یا حلوا) و چگونگی ارتباط این معانی با مرجع قدسی مورد نذر (مثلاً حضرت عباس یا حضرت فاطمه).
- مطالعه نمادشناسی رنگ، بو و طعم در غذاهای نذری و تأثیر آن بر تجربه حسی و معنوی مشارکت‌کنندگان.

بررسی نقش مردان

- با وجود تمرکز مقاله بر عاملیت زنان، پیشنهاد می‌شود تحقیقی مجزا به نقش مردان در پشتیبانی، تأمین مالی، یا مصرف رسمی این نذورات پرداخته شود تا پویایی جنسیتی آیین‌ها کامل‌تر روشن گردد.
- همچنین می‌توان نقش مردان در مدیریت فضاهای عمومی (مانند مساجد یا تکایا) و تأثیر آن بر شکل‌گیری سفره‌های نذری بررسی کرد.

تحولات معاصر و رسانه‌ای

- مطالعه تأثیر رسانه‌های اجتماعی (اینستاگرام، تلگرام) بر بازنمایی و گسترش سفره‌های نذری و تغییر در شیوه‌های مشارکت.
- بررسی نقش فناوری‌های نوین (مانند سفارش آنلاین مواد غذایی یا پخش زنده مراسم) در بازتعریف آیین‌های نذری.

ابعاد اقتصادی و اجتماعی

- تحلیل تأثیر سفره‌های نذری بر اقتصاد محلی (بازار مواد غذایی، اشتغال موقت، گردش مالی).
- بررسی کارکرد نذورات در تقویت شبکه‌های اجتماعی و سرمایه اجتماعی در محلات شهری و روستایی.

ابعاد زیست‌محیطی و پایداری

- پژوهش درباره مدیریت پسماند و مصرف پایدار در سفره‌های نذری، به‌ویژه در شهرهای بزرگ.
- مطالعه رابطه میان آیین‌های نذری و الگوهای مصرف منابع طبیعی (آب، انرژی، مواد اولیه).

کتابنامه

- ایزدی جیران، اصغر. (۱۳۹۲). چشیدن مناسک: مردم‌نگاری حسی غذای نذری در تهران. پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران، ۳(۲).
- توکلی‌زاد، مهرداد، و کلانتری، عبدالحسین. (۱۳۹۳). گونه‌ها و عوامل تأثیرگذار بر وقوع فعالیت‌های نذری در جامعه ایرانی. فصلنامه اسلام و مطالعات اجتماعی، ۲(۱).
- رحمانی، جبار، و فرحزاد، یاسمن. (۱۳۹۴). سفره‌های نذری در تهران: عاملیت زنانه در جماعت آیینی. پژوهش‌های انسان‌شناسی ایران، ۵(۲).
- سالک، سمانه، و همکاران. (۱۳۹۸). تحلیل سفره‌های نذری زنانه بر اساس نظریه آیین‌های گذار. زن در فرهنگ و هنر، ۱۱(۳).
- فکوهی، ناصر. (۱۳۸۱). تاریخ اندیشه و نظریه‌های انسان‌شناسی. نشر نی.
- نویان، مهرالزمان. (۱۳۸۷). درآمدی بر سفره‌های نذری در فرهنگ مردم ایران. فصلنامه فرهنگ مردم ایران، (۱۴).

Douglas, M. (1972). *Purity and danger: An analysis of concepts of pollution and taboo*. Routledge.

Durkheim, É. (1912). *The elementary forms of religious life*. Paris: Alcan. (English translation, 1995, Free Press).

Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures: Selected essays*. Basic Books.

Kleinman, A. (1980). *Patients and healers in the context of culture: An exploration of the borderland between anthropology, medicine, and psychiatry*. University of California Press.

Malinowski, B. (1948). *Magic, science and religion and other essays*. Free Press.

Ortner, S. (1974). Is female to male as nature is to culture? In M. Z. Rosaldo & L. Lamphere (Eds.), *Woman, culture, and society* (pp. 23–42). Stanford University Press.

- Scott, J. C. (1976). *The moral economy of the peasant: Rebellion and subsistence in Southeast Asia*. Yale University Press.
- Thompson, E. P. (1971). The moral economy of the English crowd in the eighteenth century. *Past & Present*, 50(1), 76–136.
- Turner, V. (1969). *The ritual process: Structure and anti-structure*. Chicago: Aldine Publishing.

پیش از انتشار

پیش از انتشار